

TRIADA

PORADENSKÉ CENTRUM

SBORNÍK

z XXII. celostátního semináře

Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů

Brno, 21. – 22. září 2022

Obsah sborníku

Úvodní slovo Eva Rotreklová	3
Program semináře	4
Připravované koncepční a legislativní změny v oblasti SPOD Martina Štěpánková Štýbrová, Zuzana Zárasová - MPSV	5
Dítě – cizinec v systému náhradní rodinné péče Markéta Kačerová Nováková - UMPOD	9
Cesta k modernímu systému náhradní rodinné péče Miloslav Macela	10
Oprávnění a povinnosti aktérů systému ochrany ohrožených dětí Miloslav Macela	13
Jedno dítě a dvě rodiny Eva Rotreklová	14
Jak mluvit s dětmi o těžkých událostech Eva Pávková	17
Podpora vzťahu dítěte s jeho vlastní rodinou Dana Pukancová	18
Aktuální otázky pěstounské péče na přechodnou dobu Eva Rotreklová	24
Výsledky výzkumu VOP k problematice vyhledávání obecných pěstounů a osvojitelů pro děti v pěstounské péči na přechodnou dobu a zahájení výzkumu ke kontaktům dětí s rodiči ve VTOS Klára Ille, Tereza Kulhanová	26
Předběžná opatření v rodinně právních věcech František Dolíhal	29
Akreditované vzdělávací programy TRIADA – Poradenské centrum, z.ú.	30

Úvodní slovo

XXII. celostátní seminář „Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů“ pokračoval v tradici dvoudenního vzdělávacího a diskusního setkání odborníků z celé republiky.

V záplavě různých nabídek patrně nenajdeme podobnou akci, kdy účastníci získají aktuální informace o záměrech MPSV, pohledy odborníků v rámci meziodborové spolupráce, náměty pro svou praxi a příležitost sdílet svou praxi ve skupině kolegyň a kolegů z různých pracovišť a regionů.

Z ohlasů účastníků je zřejmé, že právě to jsou důvody, proč na seminář opakovaně jezdí a neváhají obětovat i kus svého mimopracovního času na cestu do Brna.

O tom, že existují stále velké rozdíly mezi jednotlivými regiony, není pochyb. Platí to zejména o tématu pěstounské péče na přechodnou dobu, která si za deset let vybudovala pevnou pozici v systému SPOD a to i přes to, že někteří aktéři o tom ještě v roce 2012 otevřeně pochybovali. Právě v tomto institutu se nejvíce projevují rozdílné socioekonomické podmínky v různých regionech a krajích, které se promítají do metodických i organizačních postupů.

Stejný však je vždy účel PPPD jako institut krátkodobého umístění dítěte mimo péči rodičů. Zdůrazňovaly to v úvodním vystoupení semináře zástupkyně MPSV, které reflektovaly aktuální situaci a prezentovaly návrhy na potřebné koncepční a legislativní změny.

Další odborná sdělení a vzdělávací programy ve skupinách pak tato témata rozvíjela v rovině metodických postupů, multidisciplinární spolupráce a prezentací příkladů dobré praxe.

Letošní program sledoval i linii pěstounské péče jako dočasné péče o dítě v době, kdy rodiče nemohou o dítě pečovat a je proto nutné rozvíjet postupy v práci s rodiči tak, aby se jejich situace změnila a dítě se mohlo vrátit zpět do jejich péče.

A v tomto směru, jak se ukazuje, jsou nejen obtíže metodické, ale mají tu své místo pracovní stereotypy a bohužel i předsudky, které se promítají do praxe doprovázejících organizací, pěstounů i pracovníků OSPOD. Pokud letošní seminář opět oslovil alespoň několik z nich a inspiroval je k úvahám ke změně, pak máme jako organizátoři motivaci k tomu, abychom začali připravovat pracovat na dvacátý třetí ročník, který se bude konat ve dnech 20. - 21. září roku 2023.

Eva Rotreklová

ředitelka a odborný garant

Brno, říjen 2022

Program semináře

Zahájení semináře

PhDr. Eva Rotreklová, TRIADA-Poradenské centrum

Připravované koncepční a legislativní změny v oblasti SPOD

Mgr. Martina Štěpánková Štýbrová - ředitelka odboru rodinné politiky a ochrany práv dětí MPSV ČR
JUDr. Zuzana Zárasová - vedoucí oddělení koncepce náhradní rodinné péče MPSV ČR

Dítě - cizinec v systému náhradní rodinné péče

JUDr. Markéta Kačerová Nováková - ředitelka právního odboru ÚMPOD

Cesta k modernímu systému náhradní rodinné péče.

Trendy náhradní péče o děti v zahraničí a možnosti jejich uplatnění v ČR
PhDr. Bc. Miloslav Macela

Vzdělávací programy s akreditací MPSV

„Oprávnění a povinnosti aktérů systému ochrany ohrožených dětí“ (5hodin)

akreditace A2021/0668-SP/PC/VP

Lektor: PhDr. Bc. Miloslav Macela

„Jedno dítě a dvě rodiny (6 hodin)

akreditace A2018/0385-SP/PC

Lektorka: PhDr. Eva Rotreklová

„Příbuzenská pěstounská péče - možnosti a rizika“ (6 hodin)

Akreditace A2018/0384-SP/PC

Lektorka: Mgr. Dana Pukancová

„Jak mluvit s dětmi o těžkých událostech“ (6hodin)

Akreditace A2022/0267-SP/PC

Lektorka: Mgr. Eva Pávková

„Aktuální otázky pěstounské péče na přechodnou dobu“ (6 hodin)

akreditace A2021/0842-SP/PC

Lektorka: PhDr. Eva Rotreklová

Právní blok

Předběžná opatření ve věcech s cizím prvkem

Mgr. Tomáš Geisler, Městský soud Brno

Předběžná opatření v rodinněprávních věcech

Mgr. František Dolíhal, Okresní soud Jihlava

Poznatky veřejného ochránce práv v oblasti kontaktů dětí s rodiči ve výkonu trestu odnětí svobody. Vyhledávání obecných pěstounů a osvojitelů pro děti v pěstounské péči na přechodnou dobu (výzkum z roku 2021 a 2022)

Mgr. Klára Ille, Mgr. Tereza Kulhanová, KVOP

Připravované koncepční a legislativní změny v oblasti SPOD

Martina Štěpánková Štýbrová
Zuzana Zárasová

Co se událo od posledního setkání v Brně

Novela zákona o SPOD – publikovaná ve Sbírce zákonů dne 8. 10. 2021, částka 161, **zákon č. 363/2021 Sb., účinnost od 1. 1. 2022** (kromě některých novelizačních bodů)

Novela zákona o důchodovém pojištění a veřejném zdravotním pojištění (zákon č. 221/2022 Sb., účinnost od 1. 8. 2022)

Nezprostředkovaní pěstouni, kteří měli k 31. 12. 2021 nárok na odměnu pěstouna a nyní mají příspěvek při pěstounské péči, mohou využít do konce PP o dané dítě to, že za ně bude plátcem ZP stát a doba pobírání příspěvku při PP se bude započítávat jako odpracovaná léta na důchod.

Pro všechny nové osoby pečující a osoby mající dítě ve svěřenectví se navrhuje možnost čerpat „adaptační bonus“ maximálně 2 roky po svěřením dítěte (ZP a SP).

Vládě bylo předloženo **nařízení zvyšující některé dávky PP a zaopatřovací příspěvky** s navrženou účinností od 1. 10. 2022. Návrh na zvýšení:

- příspěvek na úhradu potřeb dítěte o cca 27% (naposledy zvýšen k 1. 1. 2018),
- příspěvek při převzetí dítěte o 35% (stejná výše od r. 2008),
- zaopatřovací příspěvek pro mladé dospělé (jednorázového i opakujícího se) o 15%.

Novela zákona o SPOD od 1. 1. 2022 zavedla

- **Nové ZDVOP** nebude možné zřídit a provozovat v jedné budově nebo areálu souběžně s jiným typem ústavního zařízení (školský DD, DOZP, DD3),
- u nově vznikajících ZDVOP bude snížen nejvyšší přípustný počet dětí, které mohou současně pobývat v péči ZDVOP, z 28 na maximálně 20 dětí (s výjimkou zařízení umístěného ve více budovách, umístění sourozenců a zajišťování neodkladné péče na základě žádosti OSPOD),
- **zvýšení státního příspěvku pro zřizovatele ZDVOP** z částky 22 800 Kč na **36 000 Kč** za kalendářní měsíc za každé umístěné dítě,
- **omezení umístění nejmladších dětí do institucionální péče s hranicí 3 nebo 4 roky od 1. 1. 2024, resp. 2025,**
- **zvýšení státního příspěvku na výkon pěstounské péče na 54 000 Kč** na doprovázení a odborné služby jednou pěstounskou rodinu na 1 rok,
- nárok mladého dospělého, který opouští náhradní péči (ústavní či pěstounskou, která musí trvat po určitou kvalifikovanou dobu) a splňuje podmínku nezaopatřenosti (studuje) na **zaopatřovací příspěvek**:
 - a) opakovaný příspěvek ve výši 15 000 Kč/měsíc,
 - b) po ukončení nezaopatřenosti jednorázová částka 25 000 Kč.

Změny v oblasti náhradní rodinné péče – dávky

Pěstouni na přechodnou dobu (speciálně proškolení, profesionální krátkodobí „krizoví“ pěstouni) - odměny ve výši **1,8 x MM (29 160 Kč „hrubého“ měsíčně)** + navýšení za každé další dítě současně svěřené do PPPD, navýšení, pokud jde o dítě s hendikepem.

Pro zprostředkované dlouhodobé pěstouny (prošli odborným posouzením na KÚ, přípravou, byli vytipováni jako vhodní pečovatelé k cizímu dítěti) – **odměna** ve výši **1,0 x MM** za péči o 1 dítě (16 200 Kč „hrubého“), 1,5 x MM za 2 děti (24 300 Kč „hrubého“) atd. – viz tabulka.

Pro nezprostředkované pěstouny (návrh na svěřením dítěte do péče podávali přímo k soudu z důvodu, že jde o osoby dítěti příbuzné či blízké, neabsolují odborné posouzení a přípravy) – nově již nikoli odměna pěstouna, ale **příspěvek při pěstounské péči ve výši 2,3 x ŽM** za každé dítě (10 626 Kč), resp. **1,8 x ŽM u prarodičů se subsidiární vyživovací povinností** (8 316 Kč), v případě dítěte závislého na péči jiné osoby ve st. II-IV, pak 5,5 x ŽM (25 410 Kč) – dávka není brána jako příjem ze závislé činnosti (nedaní se, není pojištění) - částky po zvýšení ŽM od 1.4. a 1.7.2022.

Toto je důležitý krok k systémovému odlišení profesionální pěstounské péče a péče osob, které pečují o děti jakožto osoby příbuzné či blízké.

Všechny děti v PP mají nárok na příspěvek na úhradu potřeb dítěte dle věku a stupně postižení. Dávky PP se nezapočítávají do rozhodného příjmu pro nárok na dávky SSP.

Novela zákona o SPOD: Dávky pěstounské péče

Odměna pěstouna a příspěvek při pěstounské péči – přehledně:

	Dlouhodobí pěstouni						Přechodní pěstouni
	1 dítě	1 dítě ve st. zák. I	2 děti	3 děti	1 dítě ve st. zák. II-IV ¹	Za každé další dítě	
ÚPRAVA PŘED 2022: Odměna pěstouna U prarodičů jen v případě závislého zletelce	12 000 Kč „hrubého“ (8 880 Kč „čistého“)	12 000 Kč „hrubého“ (8 880 Kč „čistého“)	18 000 Kč (bez slev na dani 13 200 Kč)	30 000 Kč (bez slev na dani 22 300 Kč)	30 000 Kč (bez slev 22 300 Kč)	+ 6 000 Kč	20 000 Kč „hrubého“ Bez ohledu na počet svěřených dětí či stupni závislosti
NOVELA u stáv od 1/2022	1,0 x MM	1,2 x MM	1,5 x MM	2,0 x MM	2,0 x MM	+ 0,5 x MM (8 100 Kč)	• 1,8 x MM (29 160 Kč) 0/1 dítě • 2 x MM (32 400 Kč) 1 dítě I-IV • 2,2 x MM (35 640 Kč) 1 dítě II-IV + 0,3 x MM (4 860 Kč) za každé další dítě nebo + 0,5 x MM (8 100 Kč) v případě 1 dítěte ve st. III nebo IV závislosti
1. Zprostředkovaná pěstounská péče Odměna pěstouna navázání na koef. min. mzdy	16 200 Kč „hrubého“	19 440 Kč „hrubého“	24 300 Kč „hrubého“	32 400 Kč „hrubého“	32 400 Kč „hrubého“	+ 0,7 x MM (11 340 Kč) (ve st. zák. II nebo IV)	
2. Nezprostředkovaná pěstounská péče (tety, strýcové, zletilí sourozenci, osoby blízké) 2,3 násobek ŽM za každé dítě (nedaní se)	2,3 x ŽM Od ledna 8 878 Kč Od dubna 9 775 Kč Od července 10 626 Kč	2,3 x ŽM Od ledna 8 878 Kč Od dubna 9 775 Kč Od července 10 626 Kč	2,3 x ŽM x 2 Od ledna 17 756 Kč Od dubna 19 550 Kč Od července 21 252 Kč	2,3 x ŽM x 3 Od ledna 26 634 Kč Od dubna 29 325 Kč Od července 31 878 Kč	5,5 x ŽM Od ledna 21 230 Kč Od dubna 23 375 Kč Od července 25 410 Kč	+ 2,3 x ŽM + 5,5 x ŽM (ve st. zák. II a IV)	XXXX [PPPD je vždy zprostředkována]
3. Prarodiče (1,8 x ŽM) Snížení koeficientu s ohledem na subsidiární vyživovací povinnost (nedaní se)	1,8 x ŽM Od ledna 6 948 Kč Od dubna 7 650 Kč Od července 8 316 Kč	1,8 x ŽM Od ledna 6 948 Kč Od dubna 7 650 Kč Od července 8 316 Kč	1,8 x ŽM x 2 Od ledna 13 896 Kč Od dubna 15 300 Kč Od července 16 632 Kč	1,8 x ŽM x 3 Od ledna 20 844 Kč Od dubna 22 950 Kč Od července 24 948 Kč	5,5 x ŽM Od ledna 21 230 Kč Od dubna 23 375 Kč Od července 25 410 Kč	+ 1,8 x ŽM + 5,5 x ŽM (ve st. zák. II a IV)	XXXX [PPPD je vždy zprostředkována]

¹ Nárok na Příspěvek na úhradu potřeb dítěte ve zvýšené výměře a Příspěvek na péči.

Implementace novely zákona o SPOD

Metodické a informační materiály vydané MPSV:

- Pěstounská péče podle zákona o SPOD, včetně rozlišení na zprostředkovanou a nezprostředkovanou,
- Příspěvek při pěstounské péči, včetně všech provazeb a možností pojištění atd.,
- Důchodové pojištění a pěstounská péče,
- Metodický materiál k zaopatřovacímu příspěvku,
- Vyjádření podle § 16a odst. 3, 4 ZSPOD, vč. vzoru.

Instrukce NM2 č. 1/2022 k zaopatřovacím příspěvkům

Instrukce NM2 č. 2/2022 k dávkám pěstounské péče

- Info mail ohledně využití osob v evidenci k zajištění neodkladné péče o děti (§ 27a odst. 10 ZSPOD),
- Přehled čerpání SPVPP – nejde o povinný vzor (bude revidován).

Co se v ochraně dětí aktuálně děje?

Legislativní úpravy v oblasti sociálně-právní ochrany jsou propojeny s dalšími činnostmi, a to v oblasti strategického plánování a vize směřování ochrany dětí, ale i metodického vedení, síťování a výměny dobré praxe.

Národní strategie ochrany práv dětí do roku 2029

+ Akční plán na období mezi cíli, např. reforma veřejnoprávní ochrany dětí, snižování odebrání dětí, podpora participace dětí, síťování a koordinace aktérů v terénu apod.

Aktivita v návaznosti na implementaci rozhodnutí Evropského výboru pro sociální práva ve věci porušení Evropské sociální charty ze strany ČR (pobyt dětí v DD3 bez rozhodnutí soudu, podíl romských dětí a dětí s postižením).

Systémový projekt MPSV mapující potřeby několika tisíc dětí v pobytové péči (práce OSPOD s rodinami) a navazující projekty k posílení pěstounské péče a kvality a standardizace v sociálně-právní ochraně.

Návaznost na poslední novelizaci posílila ohodnocení péče o děti v náhradních rodinách (dávky PP a SPVPP), podpořila péči o děti v krizových zařízeních (ZDVOP), omezila institucionální péči o nejmladší děti, zavedla jasnou podporu mladých dospělých opouštějících náhradní péči aj.

Připravovaná novela zákona o SPOD

Cíle novely zákona o SPOD od 1. 1. 2024

- **zjednodušit a zrychlit proces zprostředkování NRP**, zejména ve fázi před rozhodnutím o zařazení zájemce o zprostředkování NRP do evidence žadatelů vedené krajským úřadem, včetně revize rozsahu odborného posuzování žadatelů,
- úpravy v oblasti „**doprovázení**“ náhradních rodin dle specifika náhradní rodiny,
- **sjednotit postavení dětí ve svěřenectví a v pěstounské péči**, resp. sjednotit postavení osob pečujících o dítě ve svěřenectví a nezprostředkované pěstounské péči,
- **odstranit duplicity v oblasti pověřených osob a soc. služeb**,
- **další úpravy v oblasti dovršení věkových hranic pro výkon náhradní institucionální péče o děti**, upřesnění požadavků na odbornou způsobilost zaměstnanců OSPOD, technické úpravy v oblasti kolizního opatrovnictví.

Změny v oblasti SPOD a náhradní rodinné péče

- Úpravy zavedené novelou od r. 2022 a 2024 budou **provázet rozsáhlé koncepční a následně systémové změny** (Národní strategie ochrany práv dětí a další strategické dokumenty).
- **Systém péče o ohrožené děti a rodiny obecně**
 - vybudování garantované sítě podpůrných služeb pro děti a rodiny v návaznosti na úpravy v zákoně o sociálních službách
 - cílená podpora rodin v péči o děti se znevýhodněním
 - podpora krajů v jejich transformačních aktivitách
 - prohlubování kompetencí sociálních pracovníků při práci s dětmi a rodinami (společně)
 - nastavení indikátorů kvality a měření efektivity
 - vytvoření jednotné právní úpravy
- **Náhradní rodinná péče**
 - **profesionalizace/specializace** pěstounské péče

Dítě – cizinec v systému české náhradní rodinné péče

Markéta Kačerová Nováková

Právní rámec pro poskytování SPOD nezletilému cizinci

- Osobní působnost /rozsah poskytování SPOD (mj. trvalý pobyt, je oprávněn trvale pobývat, v rozsahu stanoveném, i když není oprávněn trvale pobývat - § 2 ZSPOD).
- Obecně poskytují OÚ ORP – UMPOD ve stanovených případech (§ 35 ZSPOD).
- Vídeňská úmluva o konzulárních stycích (publikována v č. 32/1969 Sb.) - čl. 37 písm. b): povinnost informovat příslušný konzulární úřad o všech případech potřeby ustanovení poručníka nebo opatrovníka v zájmu mladistvého - cílem je umožnit zastupitelskému úřadu intervenovat ve prospěch vlastního občana.
- Nařízení Rady (EU) 2019/1111 ze dne 25. června 2019 o příslušnosti, uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské odpovědnosti a o mezinárodních únosech dětí (přepřelované znění) (dále jen „nařízení Brusel II ter“) – použitelné od 1. 8. 2022 – tzv. „Brusel II b“.
- Haagská Úmluva o pravomoci orgánů, použitelném právu, uznání a výkonu rozhodnutí a spolupráci ve věcech rodičovské zodpovědnosti a opatření k ochraně dětí z roku 1996 (sdělení MZV č.141/2001 Sb. m. s.).

Soudní ochrana

- Obvyklé bydliště – základní kritérium pro určení (mezinárodní) příslušnosti soudů – nejedná se o trvalé bydliště.
- Existují možnosti soudní spolupráce ve vztahu k dítěti - cizinci:
 - Přenesení příslušnosti k jinému vhodněji umístěnému soudu (většinou stát státního občanství dítěte; stát, kde žije potenciální pečovatelé dítěte, např. příbuzní).
 - Umístění dítěte do jiného státu (většinou stát státního občanství dítěte; stát, kde žije potenciální pečovatelé dítěte, např. příbuzní).
 - Mezinárodní osvojení (pokud se nepodaří nalézt dítěti vhodné rodinné prostředí v ČR).

Typový příklad

- Matka - cizinka opustí dítě po narození.
- Řešení péče o dítě - stejné jako u občana ČR.
- UMPOD zjišťuje možné rodinné vazby dítěte v cizině - žádost o informace týkající se rodiče, příbuzného nebo jiných osob, jež mohou být způsobilé pečovat o dítě (např. čl. 80 Nařízení Brusel II b).
- Rozhoduje soud v obvyklém bydlišti dítěte (v ČR) o tom, jaké řešení bude v nejlepším zájmu dítěte, zda zůstane v ČR nebo se bude uvažovat o jeho umístění v dotčeném jiném státě (např. v státě státního občanství dítěte).

Povinná konzultace s ústředním orgánem dotčeného „přijímacího“ státu prostřednictvím UMPOD (čl. 82 nařízení Brusel II b, čl. 33 haagské úmluvy 1996).

Řešení – „repatriace“

Pokud je v nejlepším zájmu dítěte jeho přemístění do jiného státu, pak je třeba postupovat následovně:

- Získání souhlasu s umístěním – nově na všechny formy umístění (s výjimkou rodičů).
- Teprve pak může soud rozhodnout o umístění v jiném státě (uznatelnost).
- Možnost přenesení příslušnosti (čl. 12 nařízení Brusel II b).
- Praktické nastavení předání dítěte.

Řešení – „dítě zůstává v ČR“

Pokud je v nejlepším zájmu dítěte jeho setrvání v ČR, je třeba:

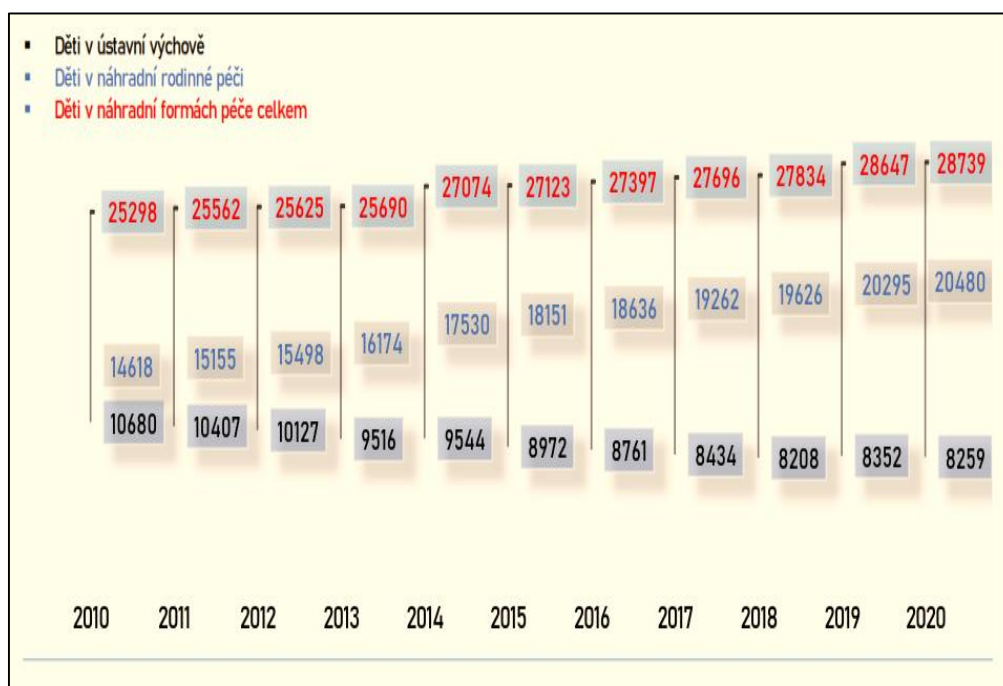
- Zvážit získání českého státního občanství (prohlášením) - § 30 a násl. zákona č. 186/2013, o státním občanství, zejm. § 36 odst.4.
- Hledat NRP – např. dlouhodobá pěstounská péče, v krajním případě ústavní výchova.
- Možnost osvojení v ČR; není-li v ČR nalezena vhodná rodina – v cizině (UMPOD).

Cesta k modernímu systému náhradní rodinné péče. Trendy náhradní péče o děti v zahraničí a možnosti jejich uplatnění v ČR.

Miloslav Macela

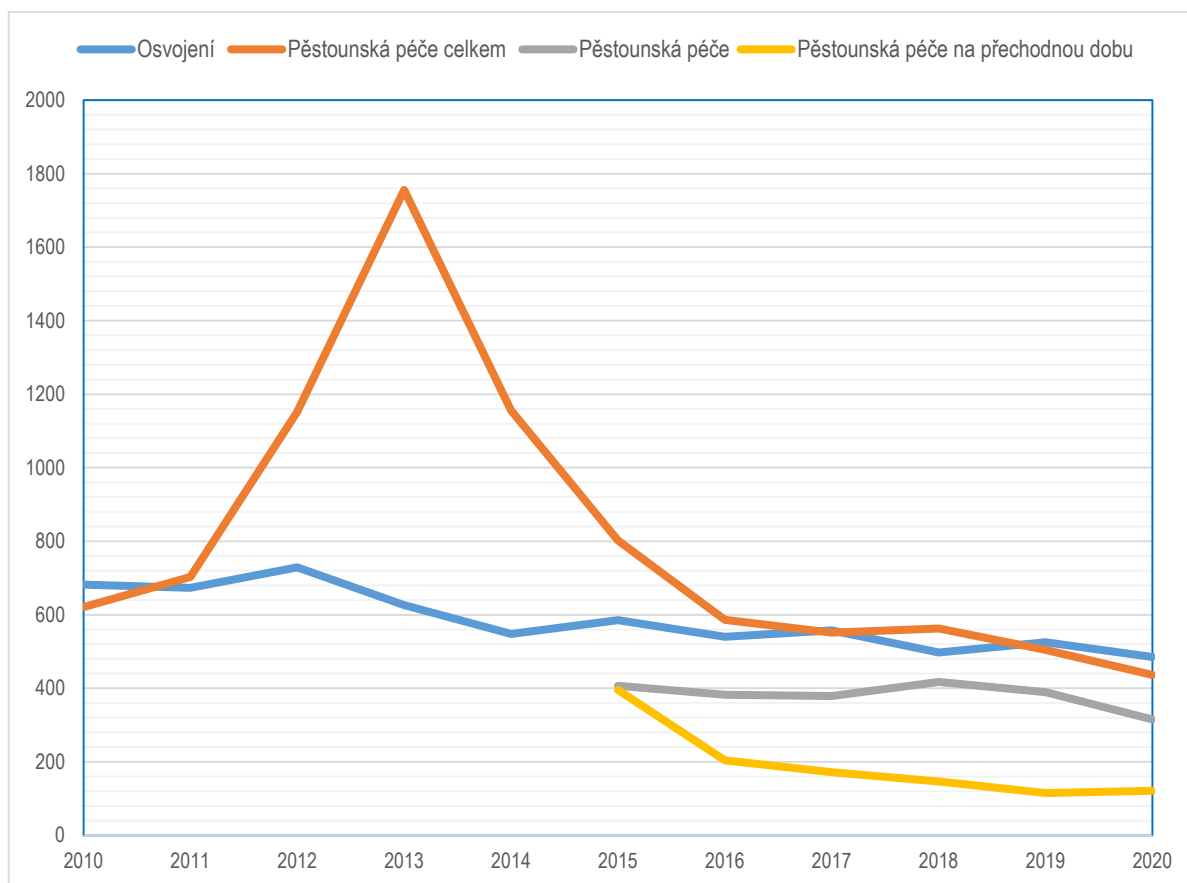
Systém ochrany ohrožených dětí v České republice čelí řadě výzev. Trvale stoupá počet dětí vyrůstajících mimo vlastní rodinu (za posledních deset let se tento počet zvýšil o 14 %, tj. o cca 3500 dětí). Nejčastějším důvodem odebrání dítěte z péče rodičů je zanedbávání výchovy způsobené zpravidla nedostatkem rodičovských kompetencí a nestabilní ekonomickou a bytovou situací rodiny. Sociální systém přitom nedisponuje dostatečnými nástroji, jak problémům v rodičovské péči a chudobě předcházet. V oblasti náhradní rodinné péče jsou k dispozici jen omezené možnosti řešení. Přechody mezi jednotlivými typy náhradního rodičovství jsou příliš radikální. Chybí typy péče sdílené mezi rodičem a náhradní rodinou, pěstounství vykonávané jako profese (v rámci zaměstnaneckého vztahu), dlouhodobá péče o dítě na pomezí pěstounské péče a osvojení apod.

Graf č. 1: Počet dětí v náhradních formách péče v České republice v letech 2010-2020.

Zároveň se výrazně snižuje počet zájemců o svěření dítěte do pěstounské péče (od roku 2014 došlo k poklesu o 60 %). Markantní je úbytek zájmu u pěstounské péče na přechodnou dobu. Příčinou je pasivita veřejné správy při vyhledávání vhodných uchazečů, nivelizace odměn pěstounů a dalších benefitů, nejednotný způsob příprav a zprostředkování náhradní rodinné péče, minimální osvěta a nízká prestiž náhradní rodinné péče. Existují proto početné skupiny dětí, jimž nelze zajistit náhradní péči v rodině, a které končí v ústavech.

Graf č. 2: Počet zájemců o osvojení dítěte nebo o svěření dítěte do pěstounské péče v letech 2010-2020.

Bohužel, i provoz pobytových zařízení vychází ze zastaralé koncepce v 50. až 70. letech minulého století. Současná právní úprava ústavní výchovy je roztržena do řady vzájemně neprovázaných právních předpisů. Pravidla pro umísťování a pobyt dětí se v jednotlivých typech zařízení liší, což odporuje principu rovnosti práv.

O hlavních nedostatcích tedy víme. Proč je však změna tak obtížná? Systém péče o ohrožené děti je od roku 1951 (!) rozdělen mezi tři ministerstva. Komplikovanost systému vytváří zvýšené nároky na koordinaci a jednání, tedy na čas, pracovní úvazky a finanční prostředky, které by bylo možno využít jiným způsobem. Většina veřejných zdrojů vynakládána na řešení následků namísto prevence. Největší podíl představují výdaje na institucionální výchovu (34,98 %). Naopak podpora rodičovské péče prostřednictvím preventivních služeb se na výdajích veřejných rozpočtů podílí méně než 10 %. Je přitom nesporné, že péče v rodinném prostředí je klíčová pro optimální vývoj dítěte. Zároveň je výhodná i z hlediska efektivního využívání veřejných zdrojů. Intenzivní sociální práce s rodinou je šestkrát levnější než úhrada pobytu dítěte v ústavu. V případě náhradní rodinné péče jsou výdaje oproti institucionální výchově cca třetinové. Efektivní poskytování pomoci však v současné době limitují zejména nevyjasněné kompetence orgánů veřejné správy.

Témat, u nichž jsme nuceni hledat nová řešení, je tedy velké množství. Zahraniční zkušenosti nabízí řadu inspirací a možných řešení. Moderní trendy v oblasti sociální práce lze demonstrovat na několika vybraných možnostech:

- Náhradní péče jako aktivní součást sociální práce s rodinou (kontaktní rodiny, síťová pěstounská péče, pomocné rodiny atd.).
- Důraz na dohodu s rodičem. Orgán ochrany dětí funguje jako podpůrný a zprostředkující subjekt. Pomoc rodině (včetně pomoci při výchově dítěte formou umístění do náhradní péče) je zpravidla poskytována na základě smlouvy; soudy vstupují do procesu jen v nezbytných případech.
- Co nejširší nabídka různých typů pomoci (z hlediska formy, doby péče atd., například péče sdílená s rodičem, pobyt rodiče v domácnosti pěstouna, různé typy dlouhodobé pěstounské péče a osvojení dítěte atd.).
- Náhradní blízká osoba (dítě má vždy alespoň jednoho dospělého člověka, kterého může označit za „blízkou osobu“).
- Pěstounství jako plnohodnotná profese (zde lze využít zkušenosti ze západoevropských a skandinávských zemí, ale i Slovenska, Polska, Chorvatska, Rumunska...).
- Pěstounství jako odborná služba (specializované typy pěstounské péče pro děti s vysokou potřebou podpory; vyžadováno je zpravidla jak formální vzdělání, tak předchozí praxe) atd.

To vše v současné době v České republice chybí. Je zřejmé, že oblast péče o ohrožené děti vyžaduje důkladnou reformu. Toho si je vědoma i současná vláda, která se v programovém prohlášení zavázala sjednotit systém péče o ohrožené rodiny a děti ze tří resortů do gesce Ministerstva práce a sociálních věcí, upřednostnit vyrůstání dětí v rodinách místo v ústavech (zejména u nejmladších dětí), posílit kapacity sociálně aktivizačních služeb pro rodiny, podpořit náhradní rodinnou péči a transformaci služeb pro ohrožené děti. Má-li jít o skutečnou kvalitativní změnu, je nutno tyto plánované aktivity propojit. Náhradní rodinnou péči nelze vnímat odděleně od systému podpory rodičovské péče a situace v oblasti institucionální výchovy.

Řešením je zcela nová právní úprava podpory rodin a ochrany dětí. Sjednocení neznamená jen administrativní přesun některých druhů služeb a ústavů z jednoho ministerstva na druhé. Sjednotit je nutno především přístupy k ochraně práv dětí a rodičovské péči. Hlavními cíli jsou:

- vytvoření systému pomoci rodinám fungujícího v běžném komunitním prostředí (subjekty, s nimiž je tato cílová skupina v běžném kontaktu, jako jsou školy, nemocnice, rodinná a komunitní centra atd.);
- stanovení jednoznačné odpovědnosti orgánů veřejné správy za zajištění dostupnosti pomoci rodinám, decentralizace systému a propojení nástrojů sociální pomoci na úrovni územních samospráv (propojení sociální práce, bydlení a hmotné podpory);
- posílení kapacit preventivních služeb, zavedení nových typů služeb včetně intenzivní pomoci pro vytípané cílové skupiny (rodiče, jimž bylo dítě odebráno z péče; mladí dospělí opouštějící náhradní formy péče; nezletilí rodiče atd.).

Co se týče náhradní rodinné péče, nový zákon by měl umožnit vznik nových forem náhradní rodinné péče (pomocné rodiny, sdílená pěstounská péče, profesionální pěstounská péče, nový typ „otevřeného či jednoduchého“ osvojení atd.) a zajistit kontinuitu podpory náhradních i vlastních rodin dítěte od aktivního vyhledávání vhodných zájemců, přes zajištění přípravy na převzetí dítěte a posouzení předpokladů pro náhradní rodinnou péči, podporu před a zejména po převzetí dítěte do péče, podporu vlastní rodiny dítěte až po zajištění návazné péče pro mladé dospělé vstupující do samostatného života.

Oprávnění a povinnosti aktérů systému ochrany ohrožených dětí

lektor: Miloslav Macela

Příspěvek do sborníku XXII. ročníku celostátního semináře „Aktuální otázky péče o děti separované od rodičů“ zachycuje část výkladu provedeného v rámci vzdělávacího programu „Oprávnění a povinnosti aktérů systému ochrany ohrožených dětí“. V letošním roce se tento program zaměřil především na otázky spojené s oblastí pěstounské péče. Byla popsána různá pojetí pěstounské péče a jejich dopady na oprávnění a povinnosti rodičů, dětí, veřejných orgánů (role orgánů sociálně-právní ochrany dětí v systému práce s ohroženými dětmi a rodinami) a služeb na podporu výkonu náhradní rodinné péče (koncepce „doprovázení“ pěstounských rodin). Průřezovými tématy bylo plánování a koordinace spolupráce při zajišťování pomoci ohroženým dětem a rodinám, sdílení a ochrana osobních údajů, výklady právní úpravy. V rámci semináře byly představeny příklady domácí i zahraniční praxe a vysvětleny širší souvislosti (vliv sociálních konstruktů, historické kořeny stávajícího systému atd.).

V úvodu by vysvětlen účel pěstounské péče, která je subsidiární k péči rodičů (jedná se o péči dočasnou, byť třeba i dlouhodobou). Účelem pěstounské péče není přijetí cizího dítěte za své, jak je tomu v případě osvojení, kdy dochází ke změně statusu dítěte. Pěstounská péče nepřináší ztrátu práv a povinností rodičů vyplývajících z jejich rodičovské odpovědnosti. Evropský soud pro lidská práva se opakovaně vyjádřil, že na umístění dítěte do pěstounské péče by mělo být obvykle nazíráno jako na dočasné opatření, jež bude zrušeno, jakmile okolnosti dovolí, a jakákoli opatření o umístění do dočasné péče by měla být v souladu s konečným cílem znovu sjednotit biologické rodiče a dítě (např. rozsudek z dne 22. 10. 2015 ve věci Jovanovic proti Švédsku, č. stížnosti 10592/12).

Občanský zákoník, který nabyt účinnosti v roce 2014, zřetelně odlišil osvojení a pěstounskou péči. Existuje však množství dětí, které jsou prostřednictvím pěstounské péče „de facto“ osvojeny (rodiče nejeví zájem; nelze předpokládat, že se dítě vrátí do péče rodičů, pěstounská péče trvá řadu let atd.). Řešení lze nalézt v příkladech ze zahraničí, kde dochází například k přejímání většího rozsahu rodičovských práv po určité době trvání pěstounské péče (např. po 5 letech, nejde však o změnu statusu dítěte), případně existuje souběžně několik stupňů osvojení (například ve Francii). Již dnes však lze v České republice aktivně pracovat s identitou dítěte a příběhem rodičů v případě zájemců o osvojení a osvojitelů (přípravy, služby poskytované osvojitelům, poradenství orgánů ochrany dětí). Je rovněž nutno přistupovat individuálně k naplňování práv a povinností pěstounů, na základě důkladného vyhodnocení situace; jde o natolik závažný zásah do života dítěte, že by nemělo jít o subjektivní dojem, ale objektivně zjištěné skutečnosti. V případě pěstounské péče lze aktivně využívat § 960 odst. 1 občanského zákoníku, podle něhož může „soud z důvodů hodných zvláštního zřetele“ stanovit odlišně rozsah práv a povinností pěstouna a rodiče. Konceptním řešením je změna právní úpravy, rozšíření spektra náhradní rodinné péče tak, aby odpovídala zájmu dětí a jejich situaci.

Na druhé straně stojí péče sdílená mezi rodičem a dítětem. Reintegrace rozdělené rodiny by měla být jedním ze základních principů systému ochrany dětí (není-li reintegrace možná, je úkolem nalézt jiné dlouhodobé řešení situace dítěte odpovídající jeho potřebám a nejlepšímu zájmu). Opět můžeme nahlédnout do zahraničí, ale rovněž (díky projektu organizace TRIADA Brno) i do domácí praxe. Jedním z modelů je tzv. síťová pěstounská péče (vytvoření podpůrné sítě příbuzných, známých atd., jejíž součástí je i pomoc s osobní péčí o dítě). V rámci zmíněného projektu byl pilotně ověřen koncept podpůrné, resp. kontaktní rodiny (neformální způsob podpory a aktivizace rodiče). Dalším podpůrným nástrojem, zaměřeným na získání či posílení nedostačujících rodičovských kompetencí, zejména v oblasti praktické péče o dítě a rodinu, je rodinný asistent. Ze zahraniční známe také formu podpory spočívající v pobytu rodiče spolu s dítětem v pěstounské rodině.

Seminář se dále zabýval otázkami role pěstounské péče na přechodnou dobu, profesionalizace pěstounské péče, službami podpory výkonu náhradní rodinné péče („doprovázení“), dohodami o výkonu pěstounské péče a dalšími tématy.

Jedno dítě a dvě rodiny

lektorka: Eva Rotreklová

expertní vstup: Věra Bechyňová

Situace rodiny před umístěním dítěte - PPPD/ÚV

Systém sociálně právní ochrany dětí se opírá o základní legislativní dokumenty (Úmluva o právech dítěte, Zákon o sociálně právní ochraně dětí), které poměrně výrazně garantují dítěti právo na život ve vlastní rodině. Zákon dává orgánům sociálně právní ochrany dětí aktivní povinnost zajistit rodině takovou podporu, aby dítě v první řadě mohlo zůstat v rodičovské péči, aby byla zajištěna řádná výchova a příznivý vývoj dítěte v jeho rodinném prostředí a až tehdy, není-li to možné, má být voleno opatření v podobě náhradního rodinného prostředí.

Sociální práce s ohroženou rodinou by se měla opírat o multidisciplinární přístup, role OSPOD by měla být zejména koordinační. Současně je třeba zvýšit odbornou kvalifikaci pracovníků OSPOD, jejich teoretické znalosti i komunikační dovednosti. Role OSPOD by zde měla spočívat právě v identifikaci rizik a nenaplněných potřeb dětí ze strany rodiny, koordinaci všech potřebných služeb, zajištění jejich spolupráce a vzájemné informovanosti a v neposlední řadě aktivizaci a motivaci rodičů ke změně. Je zřejmé, že **samotné oddělení dětí od rodičů pro rodiče motivací ke změně není**.

Umístění dítěte do PPPD /ÚV, intervence OSPOD

Analyzované kazuistiky reprezentují dvě základní situace, v nichž děti odcházejí z rodiny – ihned po narození nebo po určité době péče rodičů. Zejména se ale ukazuje, že děti odcházejí z rodin zpravidla na základě vydání předběžného opatření. S podáním klasického návrhu na umístění dítěte do náhradní péče se prakticky nesetkáváme. Předběžné opatření, jakožto legislativní nástroj krizové intervence, je používáno i přesto, že s rodinou ještě žádná práce zahájena nebyla, nebo je rodina je naopak v evidenci OSPOD dlouhodobě, nicméně situace se v daném okamžiku nijak výrazně nehorší. Lze soudit, že se jedná o nedostatečnou a neefektivní práci s rodinou, nehledají se způsoby jak umožnit rodičům o dítě pečovat, naopak za velmi jednoduchý a efektivní nástroj k vyřešení se považuje umístění dítěte mimo péči rodičů.

V otázce umístění dítěte mimo péči rodičů je přístup orgánů sociálně právní ochrany dětí různý. Některé OSPOD **důsledně pracují s přípravou rodiny a dítěte na přechod do náhradní péče (zpravidla PPPD)**, jiné tuto oblast zcela opomíjejí, resp. se jí cíleně vyhýbají. Z analyzovaných kazuistik je však zřejmé, jak zásadní význam má pozornost věnovaná této fázi pro další spolupráci s rodinou.

Faktory, které pozitivně ovlivňují další práci s rodinou:

- umístění dítěte do pěstounské péče je chápáno jako jeden z nástrojů ke zvládnutí krizové situace v rodině, rodiče jsou aktivně zahrnuti do tohoto procesu, situaci rozumí a respektují ji,
- seznámení rodičů a pěstounů na PD ještě před samotným převzetím dítěte, zajištění předávání dítěte pěstounům na PD za přítomnosti rodičů - přispívá k navození důvěry a spolupráce,
- okamžité nastavení častých kontaktů dítěte s rodiči.

Faktory, které mají negativní vliv na budoucí spolupráci:

- umístění bez přípravy rodičů a dětí a bez stanovení dalšího postupu podpory rodiny,
- umístění jako hrozba, nikoli jako opatření v zájmu dítěte a rodiny,
- převzetí do PPPD probíhá bez vědomí a přítomnosti rodičů, nedojde k včasnému seznámení rodičů s pěstouny na PD,
- po umístění je zabráněno kontaktu rodičů s dítětem – adaptační doba.

Intervence OSPOD v podobě umístění dítěte mimo péči rodičů by měla být chápána jako systémové opatření v rámci probíhající práce s rodinou, které aktivně zahrnuje rodiče do procesu rozhodování a plánování s cílem zachovat dítěti jeho vrozené a navázané vztahy, současně mu zajistí bezpečné a podnětné prostředí a umožní rodiči dále v určité podobě realizovat svoje rodičovství.

Z tohoto pohledu se také jeví neefektivní předávání „spisu dítěte“ po přechodu z rodiny do náhradní rodinné péče – není tak možné zachovat kontinuitu v práci s rodinou.

Situace rodičů po odchodu dítěte – práce s rodiči, podpora

Z mnohých analýz a studií, ale i z poznatků z praxe je zřejmé, že chybí komplexní služby, které by reagovaly na specifickou situaci rodičů s umístěnými dětmi. Po umístění dítěte mimo péči rodičů OSPOD s rodinou nadále aktivně nepracuje, kladou se podmínky, avšak nemotivují se rodiče ke změně a nenabízí se cílená multidisciplinární podpora. Kontakt s rodiči je omezen na minimum. Chybí následný plán dalšího postupu péče o dítě a práce s rodinou. Tím se prohlubuje vzájemná nedůvěra mezi rodiči a OSPOD, ztrácí se víra v možnost změny, a tím i motivace. Analýza kazuistik ukázala, jakou zásadní roli pro další vývoj situace dítěte a jeho rodiny má podpora, jež se rodině dostává.

Po stránce formální jde nad rámec OSPOD zejména o podporu specificky zaměřenou na doprovázení rodičů umístěných dětí a podporu ze strany pěstounky na PD a její doprovázející organizace. Neformálně pak sehrává důležitou roli širší rodina či komunita.

Pro rodiče je z různých důvodů obtížné přijmout formální pomoc v podobě služeb – nerozumí dobře významu služby, stydí se říct o pomoc, vnímají služby jako kontrolu, služby nenabízí přesně to, co rodina potřebuje. Lépe přijímají rodiče doporučení a dosahují změn **ve spolupráci s těmi, kteří o dítě přímo pečují**. Zásadní roli pak hraje vztah mezi rodiči, pěstouny na PD a dalšími aktéry, který je založen na otevřeném přístupu, vzájemném respektu a důvěře. Podpora pěstounů na PD a doprovázejícího pracovníka, okamžité nastavení častých kontaktů, opakované reflexe situace poskytují rodičům naději v to, že zůstanou rodiči a jsou aktivizováni k pozitivním změnám.

V praxi převažuje přístup, který nepočítá v průběhu umístění s aktivní účastí rodičů při péči, nedisponuje mechanismy, jak rodiče do péče zapojit a podpořit tak nejen vztah mezi dítětem a rodiči, ale také rozvoj potřebných rodičovských kompetencí.

Pěstounská péče na PD v sobě tento potenciál skrývá, zvláště za předpokladu, že je dítě umístěno v blízkosti místa faktického bydliště rodičů. Pěstouni na PD pak mohou rodiče zapojovat do péče o dítě jednak v rámci častých a delších kontaktů, jednak např. při návštěvách lékařů či jiných služeb odborné péče o dítě. **Pro podporu dalších kompetencí potřebných z hlediska rodičovské péče – vztahujících se nikoli k péči o dítě, ale k péči o domácnost a stabilizaci sociální situace rodiny, je potřeba využít dalších terénních služeb – v analyzovaných kazuistikách jako rodinná sociální asistence.**

Udržování vztahu dítěte s rodiči – sourozenci – rodinou

Z hlediska zdravého psychosociálního vývoje dítěte je kontinuita (vrozených) vztahů jednou z předních oblastí, na něž je třeba zaměřit pozornost. Analýza kazuistik však ukazuje, že pro pracovníky OSPOD často není tato oblast důležitá. OSPOD je v této oblasti často pasivní, nebo různým způsobem omezuje kontakty rodičů s dětmi, nejčastěji v období zcela zásadních změn v životě dítěte - při změně pečující osoby. Kontakty se pak stávají formalitou nutnou z hlediska naplnění zákona, jejich význam., resp. význam vrozených vztahů pro dítě je popírán. Ze strany OSPOD a doprovázející organizace je naopak třeba vývoj vztahů v rodině sledovat a se všemi – dítětem, pěstouny i rodiči – průběžně reflektovat a o vztahy pečovat.

Praxe ukazuje, že zásadní je kvalita vztahu, který se podaří navázat mezi rodiči a pěstouny. Je-li tento vztah otevřený a respektující, pak má i dítě možnost vytvářet si k rodičům zdravý vztah. Pěstouni by měli být dostatečně připraveni na spolupráci s rodiči, měli by chápat i tuto oblast jako svoji aktivní roli vedle samotné péče o dítě. Pěstouni s podporou své doprovázející organizace musí být schopni zpracovávat své postoje vůči rodičům tak, aby se negativně neodráželi v jejich náhledu na potřeby dítěte. Výhodou pak je, pokud koncepce a metodika doprovázející organizace pěstounů obsahuje mimo doprovázení pěstounů také podporu a spolupráci s rodiči, organizace má zajištěnu i službu doprovázejícího pracovníka pro rodiče. Spolupráce rodičů s doprovázejícím pracovníkem také snižuje rizika konfliktu při spolupráci s pěstouny.

Pro kvalitu vztahu mezi dítětem a rodiči je zásadní atmosféra panující mezi rodiči a pěstouny. Pozitivní vliv na utváření vztahu má častý osobní i (video)telefonický kontakt, a to již od samotného začátku umístění, bez přerušování, delší společně strávený čas (např. víkend), účast rodiče při řešení podstatných záležitostí v životě dítěte (návštěva lékaře, zápis do školy) i při neformálních aktivitách (školní besídka, oslava narozenin, fotbalový turnaj). Realizaci osobních kontaktů mohou zejména bránit různé okolnosti, nejčastěji se jedná o vzdálenost mezi bydlišti rodičů a pěstounů a tedy finanční náročnost cesty. Pak je třeba hledat cesty k překonání těchto bariér. Jednou z nejzásadnějších je vstřícnost pěstounů a jejich pozitivní nastavení k posilování vztahu rodičů a dítěte.

Návrat dítěte do rodiny

Z hlediska návratu dítěte do rodiny je zcela zásadní, jakou podporu rodina dostává v období umístění dítěte a jak jsou udržovány vztahy mezi rodiči a dítětem. Nelze očekávat, že samotné umístění dítěte rodiče aktivizuje a budou schopni bez vnější podpory stabilizovat svoji situaci natolik, aby dítě převzali zpět. Důležitou roli sehrává osobnost pěstounů na PD a kvalita vzájemné spolupráce, včetně spolupráce s doprovázejícím pracovníkem. Zcela nezbytná je profesionální podpora odborných pracovníků různého zaměření, dle potřeb konkrétních rodičů. Nepopiratelný význam má i širší rodina, případně komunita.

Změna v rodině, díky které je možný návrat dítěte, pak není jednorázovou záležitostí, ale dlouhodobým procesem založeným na celé řadě podpůrných mechanismů. Důležitým předpokladem je průběžné vyhodnocování rizik a plánování, včetně zajištění účinné multidisciplinární podpory jako prevence opětovného zhoršení situace. **Pro období po návratu je třeba vytvořit tým podpory, případně i krizový plán. Není možné očekávat, že je situace rodiny zcela stabilní. Jako jeden ze stěžejních podpůrných mechanismů se jeví pokračování ve spolupráci s pěstounkou na PD a vytvoření přirozené podpůrné sítě širší rodiny či komunity. Pokud tomu tak není, zvyšuje se riziko další krize rodiny.**

Přechod dítěte do následné péče

Přechod dítěte do následné péče je z pohledu rodičů vždy náročným obdobím. Nabývají pocit, že tak ztrácí možnost získat své dítě zpět a udržet navázané vztahy.

Kvalita dosavadní práce s rodinou – vztah s pěstouny na PD, podpora doprovázejícího pracovníka a náhled na vlastní situaci – výrazně ovlivňují samotný proces předávání dítěte do následné péče a spolupráci s budoucími pečovateli. Proces předávání do následné péče doprovází nezbytná aktivita OSPOD a doprovázející organizace.

Negativně do procesu vstupuje, pokud jsou **v tomto období přerušeny kontakty rodičů s dítětem**, projeví-li se jakákoliv snaha omezit kontakty ze strany kteréhokoliv z aktérů – pěstounů, OSPOD, doprovázející organizace.

Pozitivní dopad má naopak to, jsou-li **rodiče do procesu zapojeni, když dojde k seznámení rodičů a budoucích pěstounů ihned na začátku celého procesu a je-li zpracován plán kontaktů a komunikace po předání do následné péče.**

Předáním do péče dlouhodobých pěstounů OSPOD často považuje situaci dítěte za vyřešenou, spoléhá na to, že dítě našlo v pěstounské rodině trvalé zázemí. Nadále je však třeba aktivně pracovat s rodiči i pěstouny dítěte tak, aby zůstala otevřená možnost návratu dítěte do původní rodiny, což předpokládá zachování vrozených rodinných vztahů.

Vždy je třeba průběžně **vyhodnocovat potřeby dítěte a situaci rodiny a hledat způsob, jak umožnit rodičům se na péči podílet, pomoci jim zachovat jejich rodičovskou roli v nové situaci, najít obsah a rozsah tak, aby v ní mohli být úspěšní a pro dítě prospěšní.**

Příprava a vzdělávání pěstounů

V tomto ohledu je třeba zaměřit pozornost na správný výběr pěstounské rodiny v rámci **zprostředkování** (nikoliv osvojitelská motivace) a také na **odbornou přípravu a další vzdělávání pěstounů**. Příprava pěstounů musí obsahovat seznámení a porozumění životní historii a situaci ohrožených rodin, situaci rodičů v době jejich společného života a důvodům odchodu dítěte z rodiny. To vše však s **respektem k jejich rodičovství a k významu vztahů v životě dítěte.**

Pro výkon pěstounské péče na přechodnou dobu, jako profesionální činnosti, je pozitivní **nastavení pro práci s rodinou dítěte** nezbytným předpokladem. Tyto dovednosti a schopnosti je třeba postupně rozvíjet a prohlubovat, **pěstouni musí mít odbornou podporu pro možnost zpracování situací, se kterými se v praxi setkávají.** Dehonostující a odmítavý postoj budoucích pečovatelů je vždy rizikovým faktorem pro dítě a jeho další vývoj a to i v případě adoptivního rodičovství.

Co je třeba změnit

- Rodiče potřebují odborné doprovázení pro řešení své situace, doprovázející pracovník, rodinný asistent, pěstoun, musí nejdříve s rodiči navázat vztah vzájemného respektu a důvěry, prostředkem jsou kontakty a komunikace s dítětem a pěstounem.
Výhoda: koncepce a metodika doprovázející organizace pěstounů obsahuje podporu a spolupráci s rodiči, organizace má zajištěnu i službu doprovázejícího pracovníka pro rodiče – rodinného asistenta.
- V případě umístění k novým pečujícím osobám je třeba zajistit podmínky pro pokračování vztahu a spolupráce s rodiči i u nové pečující osoby.
- Doprovázející pracovník rodičů by měl ve své činnosti pokračovat, je pojítkem mezi novými pečovateli, dítětem a rodiči. Uspadňuje komunikaci, řeší podmínky pro osobní setkání a může působit i při řešení příp. konfliktních situací.
- Po návratu dítěte do péče rodičů zajistit pokračování podpory a doprovázení rodiny. Multidisciplinární spolupráce – tým podpory: OSPOD – rodiče -pěstouni – doprovázející organizace – SAS, AsS, vytvoření podpůrné sítě rodiny s využitím odborných služeb a podpory v rámci komunity
Nezbytné je průběžné vyhodnocování změn, úspěchů a rizik a plánování, včetně zajištění účinné multidisciplinární podpory jako prevence opětovného zhoršení situace.

Pro období po návratu je třeba vytvořit tým podpory, případně i krizový plán. Není možné očekávat, že je situace rodiny zcela stabilní. Pokud tomu tak není, zvyšuje se riziko další krize rodiny. Jako jeden ze stěžejních podpůrných mechanismů se jeví pokračování ve spolupráci s pěstounkou na PD a vytvoření přirozené podpůrné sítě širší rodiny či komunity.

Prezentace některých postupů vedoucích k výše uvedeným změnám:

Rozšíření služeb doprovázení pěstounské péče v rámci doprovázející organizace
Rodinný asistent
Kontaktní rodina

<https://triada-centrum.cz/organizace/realizovane-projekty/realizovane-projekty-2020>

Jak mluvit s dětmi o těžkých událostech

lektorka: Eva Pávková

V úvodu našeho setkání jsme sbírali témata, s nimiž se účastníci již setkali a bylo pro ně obtížné je komunikovat nebo témata, kterých by se v budoucnu obávali. K těm jsme se následně v průběhu semináře odkazovali, když jsme hledali konkrétní cesty, jak s klienty pracovat. Ve skupině probíhala živá diskuse.

K nejvíce obávaným patřila situace, kdy je třeba s dětmi mluvit o smrti v rodině; ať už smrti rodičů, pěstounů, či sourozenců. Dále řada účastníků referovala o těžkostech při komunikaci s dětmi o plánovaném odchodu do jiného druhu péče, o kontaktech rodičů, které se dlouhodobě nerealizují a o něž by děti stály. Bolestivým tématem byla také konfrontace dětí s tím, že jejich sourozenci u rodičů na rozdíl od nich zůstávají, a tragické příběhy z historie dětí.

Poté jsme již hovořili o vhodných podmínkách podobného rozhovoru, nejčastějších emocionálních reakcích, s nimiž se můžeme při podobných rozhovorech setkat, jednotlivých fázích adaptace na změnu v životě klientů, vlastních pocitech pečujících a možnostech jejich zpracování.

Doporučení, jak lze v tom kterém momentě podpořit rozhovor o těžkých událostech, jsme aplikovali na konkrétní situace, s nimiž účastníci přišli ze své praxe zaměstnanců OSPOD a doprovázejících organizací. Rovněž jsme diskutovali prevenci retraumatizace.

Dotkli jsme se i doporučené literatury, inspirativních webových stránek a dobré praxe, kterou účastníci zmiňovali a kterou mohli zprostředkovat ostatním.

www.evapavkova.cz

V Brně 29. 9. 2022

Příbuzenská pěstounská péče – možnosti a rizika

lektorka: Dana Pukancová

Ak človek nevie, komu sa narodil, po kom to, či ono zdedil, má menšie šance dobre porozumieť tomu, kým je.

Tématické okruhy:

1. Základné východiská
2. Možné príčiny, prečo sa rodičia nestarajú o svoje deti
3. Výhody a limity PPS
4. Podporujúce nástroje pre prácu s PPS

Základné východisko:

Najvhodnejším prostredím pre napĺňanie potrieb dieťaťa (fyzických, rozumových, emocionálnych, sociálnych, morálnych) je **rodina**. Rodina poskytuje dieťaťu **identitu**, spolupatričnosť a stálosť, odpoveď na otázky Kto som? V čo verím? Nakolko patrí do tohto sveta? Kto sú moji ľudia?

Základom pre úspešné naplnenie vývinových potrieb detí je **blízky citový vzťah**.

Dvojité mandát sociálneho systému znamená zároveň ochrannú funkciu, teda:

1. **Deti sú chránené pred rizikom a ubližovaním** a v prípade vážneho ohrozenia dieťaťa je potrebné ho zveriť do starostlivosti inej bezpečnej osobe, v krajnom prípade do zariadenia.
2. **Deti sú napájané na stále vzťahy, ktoré smerujú k tomu, aby sa stali celoživotnými**. To teda znamená, že náhradné výchovné prostredie pre dieťa musí robiť všetko preto, aby vzťahy v pôvodnej rodine boli zachované, poprípade opatrovateľské osoby pomohli dieťaťu nájsť vzťahy nové.

Prečo sa niektorí rodičia nevedia, nechcú, alebo nemôžu postarať o svoje deti?

Veľa indícií nám ponúka **Teória vzťahovej väzby**, ktorej poznanie nám prináša porozumenie, prečo niektoré matky a otcovia nie sú schopní naplňať potreby svojim deťom, často nie sú schopní naplňať svoje vlastné potreby.

Bowlby (napríklad in Hašto, J., 2005), hovorí, že podľa tejto teórie má dieťa primárnu pudovú „inštinktívnu“ tendenciu naviazať sa na individuálnu osobu matky a vytvoriť s ňou vzťahovú väzbu.

- Primárne pevné puto – **matka**
- Vedľajšia vzťahová väzba – **otec**
- Významné vzťahové osoby - **starší súrodenci a starí rodičia**

V súlade s touto teóriou hľadáme hlbšie príčiny krízy rodiny a v práci s deťmi a rodinami akceptujeme a podporujeme vzájomné vzťahy detí s ostatnými členmi **primárnej i širšej biologickej rodiny**.

Americká psychologička Mary Ainsworthová na základe svojho pozorovania definovala 4 typy attachmentu, kde sa zameriavala na vzťahové a exploračné správanie dieťaťa.

Vzťahové správanie dieťaťa je každé správanie sa dieťaťa voči primárnej vzťahovej osobe, ktoré mu zabezpečí jej *ochranu, pozornosť a starostlivosť*. Dieťa aktivuje vzťahové správanie vždy vtedy, ak nie je vo fyzickej blízkosti opatrovateľská osoba, alebo keď mu hrozí opustenie, alebo vtedy, keď sa v jeho blízkosti objaví čokoľvek, čo dieťa znepokojí.

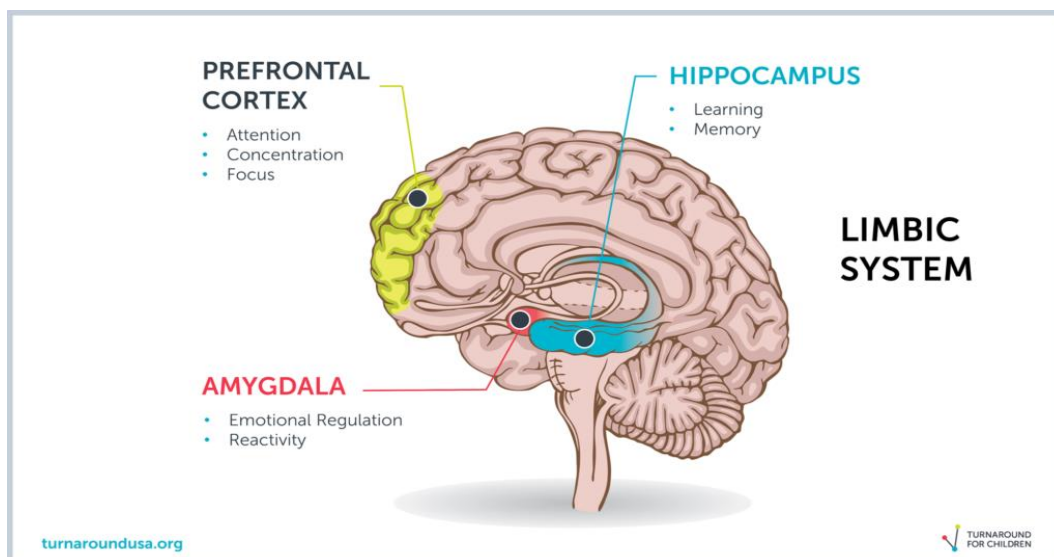
Exploračné správanie dieťaťa je záujem dieťaťa o okolitý svet, snaha skúmať svet a učiť sa nové veci.

Komplexná vývinová trauma – neurologické hľadisko

Ak sa mozog nachádza v situácii traumatickej reakcie, vtedy **amygdala** vysiela elektrické impulzy spúšťajúce mechanizmy prežitia – reakcia je **útok, útek, zamrznutie**.

V týchto situáciách **prefrontálny kortex** u detí s komplexnou vývinovou traumou ostáva *odpojený*. V praxi to znamená, že mozog nie je dostatočne prepojený s prefrontálnym kortexom, ktorý je zodpovedný za sebakontrolu. To prepojenie sa začína vytvárať medzi druhým a tretím rokom veku dieťaťa.

Dieťa s komplexnou vývinovou traumou:

- neverí v lásku bez podmienok,
- očakáva, že bude odmietnuté,
- je presvedčené, že bude znova opustené,
- sa naučí svoj život zvládať bez pomoci dospelých,
- nevie prijať útechu a ani riešiť konflikty

Je veľmi dôležité v súvislosti s týmito poznatkami hľadiť na príbuzenských pestúnov, ako na náhradných rodičov, ktorí sami ako deti niektoré znaky komplexnej vývinovej traumy mohli mať.

Psychosociálna teória vývinu dieťaťa podľa Erika H. Eriksona:

Erikson vo svojej psychosociálnej teórii vývinu rozlišuje **8 vekov vývinu** v priebehu životnej cesty a utvárania osobnosti, v priebehu ktorých ide o riešenie psychologické krízy, ktorá predstavuje napätie medzi dvomi protikladnými tendenciami: pozitívnej a negatívnej. Teda predstavuje možnosti rastu, ale aj ohrozenie.

Rast nastáva, ak je kríza pozitívne vyriešená. Vyriešenie prináša spevnenie ega – čo autor nazýva **cnosť**.

Ohrozenie spočíva vo vyhýbaní sa riešeniu. Ak k tomu dôjde, prevládne negatívny pól, cnosť nevznikne, ego je oslabené a psychický vývin stagnuje.

„Kríza nie je niečo, čomu sa máme vyhnúť, ale je to výzva, ktorú máme dobre zvládnuť.“

Osem vekov vývinu podľa Eriksona:

1. Štádium - bazálna istota vs neistota (1.rok života)
2. Autonómia vs pochybnosť (2.a 3.rok)
3. Iniciatíva vs vina (pocit viny) (4. a 5.rok)
4. Snaživosť, pracovitosť vs menejcennosť (6. a 11.rok)
5. Identita vs roztrieštenosť, zmätenosť rolí (konfúzia identity) (12. až 18.rok)
6. Intimita vs izolácia (19. až 30.rok)
7. Generativita vs stagnácia (31. až 60. rok)
8. Integrita vs pochybovanie (zúfalstvo) (61. a vyššie)

Bazálna istota vs neistota (1.rok života)

V tomto období sa položí základ prosociálnej alebo egocentrickej osobnosti.

Dieťa sa narodením dostáva do neistoty, pričom len **intenzívny fyzický kontakt s matkou a predvídateľnosť** jej správania (stereotypie starostlivosti) mu môže stratený pocit bezpečia opäť nahradiť. Dieťa sa učí matke dôverovať a prostredníctvom toho aj sebe.

Ak dieťa tento kontakt nemá presadzuje sa negatívna tendencia - neistota u dieťaťa, ktorá brzdí ďalší vývin - (cnosť = nádej).

Autonómia vs pochybnosť (2. a 3. rok)

Obdobie, v ktorom sú charakteristické osamostatňovacie snahy u dieťaťa (nové činnosti – chôdza, reč, ovládanie vyprázdňovania). Dieťa realizuje exploráciu okolia a manipuluje s predmetmi. Spolu s rastúcou autonómiou rastie aj **sebadôvera**.

Avšak ak je dieťa za tieto aktivity trestané môže z vlastných samostatných činností nadobudnúť strach a pochybnosti o vlastných schopnostiach.

Dôležitá je **vyváženosť** medzi „zadržovaním“, obmedzovaním a „púšťaním“ – tak v nácviku hygienických návykov, ako aj v prieskumnej činnosti dieťaťa do priestoru - (cnosť = vôľa).

Iniciatíva vs vina - pocit viny (4. a 5.rok)

Dieťa je veľmi iniciatívne v poznávaní a objavovaní fyzického aj sociálneho sveta.

Ak má dieťa príliš veľa negatívnych spätných väzieb, môžu sa u neho vyvolať pocity viny a pokles iniciatívy vo vzťahu k týmto aktivitám.

Dôležitá je reakcia rodičov na aktivitu dieťaťa, ktorej výsledkom je pocit slobody a udržiavanie iniciatívy - (cnosť = účelnosť, zmysluplnosť).

Snaživosť, pracovitosť vs menejcennosť (6. a 11. rok)

Dieťa prechádza od hry k učebným činnostiam. Vyžaduje sa senzomotorická koordinácia, správna manipulácia s predmetmi, zručnosti. Dieťa sa zapája do plnenia sociálnych úloh, rozvíja sa výkonová motivácia. Dieťa je v tejto etape usilovné a snaživé. Úspech vyvoláva radosť, neúspech pocit viny.

Mnoho negatívnych spätných väzieb alebo trestov a málo pozitívnych emocionálnych zážitkov, ktoré by podporili jeho cieľavedomosť vytvárajú riziko vzniku pocitov menejcennosti (pochyby o vlastnej hodnote a kompetenciách) - (cnosť = kompetencie).

Identita vs roztrieštenosť, zmätenosť rolí (konfúzia identity) (12. až 18. rok)

V žiadnom inom období si nie sú tak blízko „prísľub objavenia seba samého“ a „hrozba zo straty seba samého“. Objavuje sa - neistota z prežívania vlastnej role – Kto som Ja a ako sa na mňa pozerajú iní? Vzniká neistota, zmätok vo vlastnom vnútri, neschopnosť rozumieť sebe samému, neschopnosť prevziať určité role.

Chýbajúca identita vedie k vnútorným zmätkom, k zmäteniu rolí.

Konfúzia identity u adolescentov nie je zriedkavosťou – dostávajú sa do konfliktných situácií, chcú uskutočniť dôležité rozhodnutia, ale necítia sa byť na ne pripravení. Sú sebavedomí, ale sú aj v rozpakoch.

Ak teda rodičia detí sami majú poruchu vzťahovej väzby, sú odťaziť, nedôverujú ľuďom, stále prežívajú neistotu, nevedia dostatočne, alebo dokonca vôbec naplňovať potreby svojich detí. Otcovia často z rodičovstva a zo vzťahu „utečú“. Matky sa snažia žiť so svojimi deťmi, ale z naplňovania potrieb dieťaťa sú unavené, nevedia si rodičovstvo užívať, tak to často vzdávajú, nezvládnu. A často starí rodičia, ktorí takýchto rodičov vychovali sú teraz rodičmi svojich vnúčat....

Výhody príbuzenskej pestúnskej starostlivosti

1. **Identita** – dieťa zostáva vo svojej rodine, kontinuita aj väčšina vzťahov v rodine ostávajú zachované
2. **Sebahodnota** – ak pestúni prijali a akceptujú rodičov dieťaťa, nemusí veľmi zásadne utrpieť sebahodnota dieťaťa
3. **Priamy kontakt s rodičmi** – môže byť omnoho jednoduchší
4. **Porozumenie dôvodom**, prečo sa o nich starajú príbuzní
5. **Vyšší vek** – starí rodičia sú už na dôchodku, nemusia pracovať, majú menej starostí, sú pokojnejší, skúsenejší...

SEBAHODNOTA

Obraz rodiny = obraz JA

Zlá (nehodná) rodina = zlá/zlý (nehodnotný/ná) JA ☐

Dobrá (hodnotná)rodina = dobrá/dobry (hodnotný/ná) JA ☐

Limity (nevýhody) príbuzenskej pestúnskej starostlivosti

1. **Opakovanie výchovných chýb** - generačný prenos
2. **Pocity hanby** za zlyhanie dospelých detí
3. **Neobjektívny pohľad na rodičov dieťaťa**
4. **Hnev na rodičov dieťaťa**
5. **Limity vekové** – generačné rozdiely, hlavne v období puberty to môže byť náročné ako pre deti, tak pre pestúnov
6. **Limity finančné** – často sú starí rodičia už na dôchodku, nie vždy zo zdravotných dôvodov vedia ešte pracovať, príjem rodiny nemusí pokrývať nároky a potreby detí

Čo potrebuje PPS?

- **Podporu** – pocit, že je dostupný niekto, kto mi je k dispozícii, kto mi rozumie
- **Sprevádzanie**
- **Pomoc** – pri vybavení rôznych záležitostí, pri komunikácii s inštitúciami, finančná, materiálna.
- **Vzdelávanie** – porozumenie, prečo sa dieťa tak , alebo onak správa, pestúni potrebujú poznať teóriu pripútania, prežívanie straty, efektívnu výchovu a pod...
- **Supervíziu** – na odventilovanie, alebo pomoc pri riešení ťažkostí
- **Odľahčovanie** – zimné, letné, víkendové pobyty pre deti, zabezpečenie doučovania a pod.
- **Zdieľanie** – stretávanie sa s inými príbuzenskými pestúnmi, porozumenie, že nie som jediný v tejto situácii a z takýmito ťažkosťami a pocitmi

Najefektívnejšia práca s pestúnmi je cez dôverný profesionálny vzťah:

1. ku kľúčovej pracovníčke
2. k sprevádzajúcej organizácii
3. k pracovníčkam OSPODu

Rodinná konferencia (Family group conference FGC)

Rodinná konferencia predstavuje model rozhodovania, v ktorom sa dá dokopy rodina a sociálna sieť, keď je potrebné urobiť plán a prijať rozhodnutie. Ide o stretnutie rodiny, ktoré vychádza z predpokladu, že rodinná sieť najlepšie pozná okolnosti situácie, ťažkosti i možnosti riešenia rodiny, a možno potrebuje len podnet k iniciatíve a pomoc pri obnovení narušených vzťahov.

Nositeľom práce je široká rodina a blízke osoby. Pri tomto modeli sa posilňujú rodinné väzby a využíva sa potenciál širokého príbuzenstva a iných ľudí spätých so životom dieťaťa. Zodpovednosť sa presúva v rozhodovacom procese na členov celej širšej rodiny. Prihliada sa najmä na záujmy, potreby, práva a právom chránené záujmy dieťaťa.

Prínosy Rodinnej konferencie sú:

- ponúka možnosť vyhovieť požiadavkám rodine a to veľmi presne
- Intervenciami v prvotnom procese je poverená rodina a jej sociálna sieť
- Riešenia sa hľadajú v rámci kultúry rodiny, dieťa ostáva súčasťou rodinného systému
- Rozhodnutia týkajúce sa dieťaťa ponechávajú zodpovednosť na dieťati, na rodine a sociálnej sieti
- Podpora plánu je rozsiahlejšia a dlhodobá
- Spolupráca medzi rodinou a sociálnym pracovníkom je efektívnejšia
- Sociálni pracovníci zostávajú na svojom poli práce a nerozhodujú za iných
- Ide o dôležité posilnenie klientovej pozície

Proces modelu Rodinnej konferencie

A - podnet

B - príprava

C - samotné stretnutie

1. *Poskytnutie komplexných informácií o situácii v rodine a ohrozeniach pre dieťa.*

2. *Dôverný čas pre rodinu*

3. *Prezentácia a odsúhlasenie plánu rodiny*

D - realizácia plánu

E - hodnotiaci proces

Zvyčajne sa na Rodinných konferenciách rozhoduje:

- a) kde bude dieťa žiť
- b) ako zabezpečiť bezpečné prostredie pre vývin
- c) ako predísť vylúčeniu dieťaťa zo školy, prípadne pomôcť dieťaťu sa vrátiť do školského systému
- d) ako zabezpečiť naplnenie vývinových a vzťahových potrieb dieťaťa
- e) ako pripraviť dieťa, jeho rodinu, školu pre návrat dieťaťa z ústavnej starostlivosti
- f) ako pripraviť rodinu na návrat rodiča z výkonu trestu odňatia slobody
- g) aký spôsob kontaktu s rodičmi je pre dieťa vhodný

Ak zameriame pozornosť len na sociálnu patológiu, krízové a problémové udalosti, budeme ich nepriamo posilňovať...

Ak obrátime pozornosť na silné stránky rodiny, jej jednotlivých členov a jej vzťahov, podporíme súdržnosť rodiny a pozitívny sebaobraz dieťaťa.

Na záver nezabudnime na dôležité:

Nahradiť dieťaťu to, čo mu chýba nie brať mu to, čo má!

Aktuální otázky pěstounské péče na přechodnou dobu 2022

lektorka: Eva Rotreklová,
expertní vstup: Věra Bechyňová

Malý historický exkurz 2013 – 2022

Pěstounská péče na přechodnou dobu se objevila poprvé v novele zákona 359/99 Sb. v roce 2006, avšak fakticky začala být využívána až v roce 2013, kdy další novelizace vymezila podmínky, za nichž je možné ji vykonávat.

Uplynulých deset let je proto příležitostí k reflexi tohoto institutu v péči o ohrožené děti a jejich rodiny a zejména k formulaci dalších kroků, které je třeba udělat proto, aby lépe sloužil svému účelu a reflektoval měnící se situaci.

Pro lepší porozumění je dobré vědět, co předcházelo tomu než PPPD – jak ji dnes říkáme – spatřila světlo světa. Dlouhá diskuse a tříbení názorů, hledání inspirace v zahraničí, které probíhaly od poloviny 90. let, vyústily v přípravu zákona o sociálně právní ochraně dětí, což se podařilo na konci století. Dne 1. 4. 2000 nabyl účinnosti zákon 359/99 Sb. a zanikl zákon o pěstounské péči, který byl výdobytkem krátkého politického uvolnění v 70. letech minulého století (1974).

Zákon 359 prošel následně několika novelizacemi, z nichž dvě přinesly zásadní změny- první z roku 2006 a ta druhá v roce 2012, účinná od 1. 1. 2013. V mezidobí se pozornost odborné veřejnosti i zákonodárců soustředila na rozlišení pěstounské péče, která historicky v našich zemích byla jakousi obecně akceptovanou formou adopce a krátkodobou péčí o dítě po dobu, kdy rodiče nemohou o dítě pečovat, po dobu krizové situace v rodině nebo v době, kdy ještě není možné rozhodnout o svěření dítěte do péče budoucích osvojitelů. Inspirace ze Slovenska, které už v roce 2000 zavedlo tzv. profesionální rodičovství, se přímo nabízela a to i s ohledem na společnou koncepční, profesní i právní historii v oblasti péče o děti. Pojem „profesionální pěstounská péče“ však nebyl u nás pochopen a vzbudil velkou nevoli, zejména v komunitě pěstounů, kteří vnímali pojem jako jisté kvalitativní rozdělení a znehodnocení „klasické“ pěstounské péče. Pokud měl nový institut spatřit světlo světa, tak bylo třeba najít označení, jež by bylo obecně přijato. Úvahy vedly k tomu, že obě formy se vlastně odlišují délkou péče – tedy péčí krátkodobou, dočasnou a nakonec zvítězila tzv. přechodná doba. Je celkem jasné, že řada odborníků trvá na tom, že pěstounská péče je jen jedna, že každá je „na přechodnou dobu“, protože skončí nejpozději zletilostí dítěte, a měla by skončit vždy, když pominou důvody, jež vedly k umístění dítěte do péče pěstounů.

Považujeme tuto drobnou reminiscenci za důležitou v kontextu tématu aktuální situace a otázek pěstounské péče na přechodnou dobu, tak je vnímáme v roce 2022.

Pojem „přechodná doba“ vede k tomu, že se postupně přesouvá pozornost aktérů sociálně právní ochrany dětí od vymezení účelu PPP tak, jak je formulován v par. 27b.zákona na samotnou délku trvání – tedy jeden rok. |

Jaká je aktuální otázka PPPD v roce 2022

(formulace účastníků vzdělávacího programu – pracovníci OSPOD, doprovázejících organizací a pěstouni na přechodnou dobu)

Pěstouni na přechodnou dobu

- získávání nových pěstounů na přechodnou dobu
- urychlení procesu zařazení uchazečů do evidence
- příprava pěstounů na přechodnou dobu – obsah, rozšíření, specializace
- profesionalizace pěstounské péče
- přijímání dětí 0-18 let – nutná specializace
- velké rozdíly v koncepci PPPD mezi kraji

Svěření dítěte

- neodkladná péče - zkušenosti, rozdíly v regionech, přístupy OSPOD
- význam svěřování dětí školního věku do PPPD
- motivace pěstounů k péči o děti školního věku
- práce s rodiči dítěte v PPPD – přijetí, motivace, aktivizace, asistence

Podmínky výkonu PPPD

- specifika doprovázení pěstounské péče na PD – specializace doprovázející organizace
- specializované průběžné vzdělávání pěstounů na PD
- doba odpočinku pěstounů, rozdíly mezi kraji
- soudní řízení – velké rozdíly mezi regiony
- nedostatek odborných služeb - např. psycholog, psychiatr atd.

Ukončení PPPD

- **jak zkrátit čas – dobu pobytu dítěte v PPPD**
- předávání dítěte z PPPD do následné péče pěstounů - metodika, dobrá praxe
- proces seznamování a předávání dítěte – velké rozdíly mezi regiony – OSPOD, doprovázející organizace
- opakování resp. prodlužování PPPD po uplynutí jednoho roku z důvodů nevyřešení situace dítěte a jeho rodiny
- změna pěstounské péče na přechodnou dobu na dlouhodobou PP.

Práce ve skupinách – rozbor kazuistik

Kazuistiky byly zvoleny ve vztahu k nejvíce diskutovaným otázkám k tématu pěstounské péče na přechodnou dobu:

- doba péče o děti v PPPD,
- předávání dítěte do následné péče - A, PP, DD,
- spolupráce s rodiči po dobu umístění dítěte v PPPD,
- návrat dítěte do péče rodičů a následná podpora rodiny a stabilizace situace.

V rozboru kazuistik byl důraz kladen na práci s rodinou dítěte před a po umístění a zejména po návratu dítěte do péče rodičů – expertní vstup Věra Bechyňová, STŘEP Praha.

Výstupy z diskuse

Většina účastníků oceňuje význam pěstounské péče na přechodnou dobu, zejména v zajištění individuální péče o dítě a bezpečného a podnětného prostředí.

Velkým tématem je však otázka vztahové vazby a následné změny vztahových osob v kontextu délky umístění – zvláště u novorozenců a kojenců. U starších dětí je pak tématem otázka zachování vztahů s rodiči a blízkými osobami – sourozenci, příbuznými, což více akcentují pěstouni na přechodnou dobu a pracovníci doprovázejících organizací.

Velké rozdíly mezi kraji vnímají všichni aktéři, principy a koncepce PPPD by měly být všude stejné, rozdíly musí reagovat na specifika regionů.

Zásadní otázkou je doba, po kterou je dítě v PPPD – v některých regionech se rozšiřuje praxe opakování PPPD nebo změny pěstounů na PD, na tzv. dlouhodobé pěstouny. Tyto tendence většina účastníků vnímá jako negativní. Důvodem je téměř vždy situace, kdy se dítě nemůže vrátit do péče rodičů a nenajdou se následní pěstouni nebo osvojitelé. Obtížně tuto situaci nesou zejména pěstouni na přechodnou dobu, a to vzhledem k obtížím, které bude pro dítě znamenat změna pečovatелů a vztahových osob.

Metodická doporučení, náměty pro vzdělávání

Umístění dítěte do PPPD není řešením jeho situace – je třeba ihned pracovat na dalším postupu.

Spolupráce s rodiči dítěte v PPPD je nezbytnou součástí výkonu PPPD, a to jak u pěstounů na PD, tak jejich doprovázející organizace.

Pracovat na návratu dítěte do péče rodičů nebo blízkých osob znamená nejen vyřešit krizovou situaci, ale poskytovat dlouhodobou asistenci a odborné služby pro udržení změny v rodině a její stabilizaci. Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi – malá kapacita, nedostupnost v blízkosti bydliště – náměty pro komunitní plánování služeb, specializovanou službu a případné nové formy podpory.

Profesionalizace a specializace pěstounů na přechodnou dobu a multidisciplinární spolupráce všech aktérů.

Vzdělávání a supervize pěstounů na přechodnou dobu, možnost využití vzdělávání společně se sociálními pracovníky.

Výsledky výzkumu VOP k problematice vyhledávání obecných pěstounů a osvojitelů pro děti v pěstounské péči na přechodnou dobu a zahájení výzkumu ke kontaktům dětí s rodiči ve VTOS

Tereza Kulhanová, Klára Ille

V rámci příspěvku jsme jednak uvedly téma kontaktů rodičů ve výkonu trestu odnětí svobody s jejich dětmi na rozboru konkrétních kazuistik řešených veřejným ochráncem práv, které byly impulsem k aktuálně probíhajícímu výzkumu ochránce.

Druhým tématem bylo představení výsledků výzkumu k otázce vyhledávání obecných pěstounů a osvojitelů pro děti v pěstounské péči na přechodnou dobu (dále jen „PPPD“). Toto téma ochránce zpracoval v rámci dvou na sebe navazujících částí výzkumu, které sledovaly děti svěřené do PPPD v roce 2020, u nichž proběhl či probíhá proces vyhledávání obecného pěstouna či osvojitele během sledovaného období, tedy od ledna 2020 do konce dubna 2021.

Podnětem k zahájení tohoto výzkumu byl v praxi vypořádaný nejednotný přístup krajských úřadů České republiky (dále jen „krajské úřady“) a rovněž případy, kdy děti musely z PPD přejít do ústavní výchovy. Cílem výzkumu je poskytnutí zpětné vazby veřejné správě a definování doporučení v oblasti zprostředkování pěstounské péče a osvojení (dále jen „zprostředkování“) za účelem většího sjednocení a zefektivnění jeho fungování.

Právní rámec

Úmluva o právech dítěte¹ stanovuje, že příslušné úřady mohou na základě soudního rozhodnutí a v souladu s platným právem a v příslušném řízení určit, že je oddělení dítěte od rodičů potřebné v zájmu dítěte. Jde-li o jeho následnou péči, má ze zákona přednost péče osobní, jako je např. pěstounská péče a osvojení, před péčí ústavní.² Je třeba mít i v těchto případech na paměti, že i při využití institutu pěstounské péče či osvojení, jde o subsidiární možnost k péči přirozené rodiny³.

1 Čl. 9 odst. 1 Federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o přijetí Úmluvy o právech dítěte

2 V souladu s ustanoveními § 958 odst. 2, § 971 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

3 Podle čl. 9 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte, čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (sdělení FMZV č. 209/1992 Sb.), čl. 32 odst. 4 zákona č. 2/1993 Sb., Listiny základních práv a svobod a § 953 odst. 1 občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

Proces, během kterého dítě přechází do pěstounské péče nebo osvojení, zákon označuje jako zprostředkování.⁴ Rozhodnout o osvojení nebo o svěření do pěstounské péče může výhradně soud. Za samotný proces zprostředkování ale odpovídá zejména krajský úřad. Kromě krajských úřadů jsou do procesu zapojeny i obecní úřady obcí s rozšířenou působností (dále jen „OÚ ORP“).

Celý proces zprostředkování lze rozdělit do několika fází, a to vyhledání dětí, které potřebují pěstounskou péči či osvojení, vyhledání vhodných žadatelů, odborná příprava žadatelů, výběr vhodného žadatele pro určité dítě a jejich vzájemné seznámení.⁵

První část výzkumu – dotazníkové šetření⁶

První část výzkumu jsme realizovali dotazníkovým šetřením, kterého se zúčastnily všechny krajské úřady a OÚ ORP. Z dotazníkového šetření vyplynuly celkem tři zásadní problematické oblasti.

První oblast se týkala vzájemné spolupráce mezi krajskými úřady. Výzkum poukázal na fakt, že zásadně chybí stanovení frekvence jednotlivých úkonů v průběhu vyhledávání vhodných žadatelů. Krajské úřady by měly nejprve bezodkladně ověřit vlastní evidenci žadatelů. Nemají-li vhodného volného žadatele pro dítě, měly by následně povinně oslovovat jiné krajské úřady. Doporučili jsme metodicky upravit, aby první oslovení proběhlo do jednoho měsíce od ověření vlastní evidence. Není-li krajský úřad při prvním oslovení úspěšný, měl by povinně dotazování opakovat, a to nejpozději do tří měsíců od posledního neúspěšného dotazu.

Hledá-li krajský úřad pro dítě osvojitele, je nejvhodnější oslovit všechny krajské úřady současně. Hledá-li však žadatele o pěstounskou péči, je třeba zohledňovat a vyhodnocovat zájem dítěte na zachování rodinných vazeb. U pěstounské péče proto existují dva možné vhodné přístupy. První spočívá v oslovení všech krajských úřadů současně s následným důrazem na zohlednění kritéria blízkosti místa bydliště navrhovaných žadatelů od místa bydliště rodiny dítěte. Druhou možností je prvotní oslovení pouze sousedních krajských úřadů a teprve až v případě neúspěchu v těchto krajích následné oslovení ostatních krajských úřadů.

Jelikož ústavní výchova je ultima ratio, mezikrajová spolupráce by měla být o to intenzivnější v případech, kdy bylo zahájeno soudní řízení o nařízení ústavní výchovy. V takových situacích by měl krajský úřad oslovit ostatní krajské úřady nejpozději do jednoho měsíce od zahájení řízení o nařízení ústavní výchovy a následně (nedaří-li se vyhledat žadatele) opakovat dotaz vždy minimálně jednou za měsíc.

K lepšímu fungování mezikrajové spolupráce by pak zásadně pomohla existence samostatné, jednotné databáze všech žadatelů o zprostředkování. Ta by měla proces zprostředkování učinit pružnějším a rychlejším. Aby byla databáze co nejvíce užitečná, měly by být údaje v ní vedené pravidelně aktualizovány, alespoň jednou za měsíc k přesně stanovenému okamžiku.

Poslední problematickou oblastí byla spolupráce krajských úřadů s OÚ ORP dítěte. Přestože OÚ ORP dítěte nejsou odpovědné za výsledek zprostředkování, jejich role je v tomto procesu velmi významná. Jde totiž o subjekty, které znají poměry dítěte a jeho rodiny nejlépe a často s rodinou dítěte pracují i v průběhu procesu zprostředkování. Aby však jejich činnost byla efektivní, musí spolupracovat i s krajským úřadem, který má zodpovědnost za proces zprostředkování. Podstatou této spolupráce by mělo být zejména vzájemné předávání informací, které jak se ukázalo, ne vždy příliš efektivně funguje. OÚ ORP dítěte by proto měly poskytovat krajským úřadům co nejvíce relevantních a aktuálních informací o dítěti, aby krajský úřad mohl těmito informacím přizpůsobovat postup při zprostředkování. Krajské úřady by naopak měly OÚ ORP dítěte poskytovat informace o průběhu zprostředkování, aby OÚ ORP dítěte těmito informacím mohly přizpůsobit svůj postup při výkonu sociálně-právní ochrany.

4 Ustanovení § 19a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.

5 Ustanovení § 19a odst. 1 zákona o sociálně-právní ochraně dětí

6 Zpráva zástupkyně veřejného ochránce práv o šetření z vlastní iniciativy a doporučení ve věci vyhledávání obecných pěstounů a osvojitelů pro děti v pěstounské péči na přechodnou dobu ze dne 21. 9. 2021, sp. zn. 2226/2020/VOP/TK, dostupná na: <https://eso.ochrance.cz/Nalezene/Edit/9872>.

Druhá část výzkumu – místní šetření u všech krajských úřadů a analýza spisových dokumentací jimi vedených dětí v PPPD⁷

Druhá část výzkumu vycházela z analýzy spisových dokumentací sledovaných dětí a proběhla formou místních šetření pověřených pracovníků Kanceláře veřejného ochránce práv na jednotlivých krajských úřadech. Tato data potvrdila doporučení vydaná v první části, ale také upozornila na další problematické oblasti.

Stejně jako v první části výzkumu vyšla najevo jednoznačná potřeba existence celostátní databáze žadatelů o zprostředkování i s ohledem na neefektivně fungující mezikrajskou spolupráci, která byla patrná i z druhé části výzkumu.

Jako problematické se dále ukázalo hodnocení průběhu a rychlosti procesu zprostředkování. Nebylo totiž možné přesně a jednotně stanovit okamžik, kdy krajské úřady vůbec zahajují tento proces. Okamžik zahájení aktivních kroků za účelem zprostředkování se často lišil. Podstatným důvodem odlišnosti byl rozdílný přístup k sanaci rodinných poměrů. Zatímco některé krajské úřady vyčkávaly se zahájením zprostředkování z důvodu sanace, jiné i navzdory probíhající sanaci aktivně činily kroky ke zprostředkování. To je tedy dosti zásadní rozdíl.

Ochránce proto upozornil, že chybí jednotné metodické vedení, pokud jde o přístup k sanaci rodiny během zprostředkování. Metodika by podle něj měla vést ke zlepšení vzájemné komunikace OÚ ORP dítěte s krajským úřadem ve věci sanace rodinných poměrů. Kroky k sanaci by měl mít OÚ ORP dítěte vymezen v individuálním plánu ochrany dítěte (dále jen „IPOD“) a tyto kroky by měly být nejpozději po uplynutí 3 až 4 měsíců od svěření dítěte do PPPD vyhodnoceny. Následně by měl OÚ ORP dítěte o vyhodnocení IPOD a sanace informovat krajský úřad, který by poté měl zpravidla přistoupit k aktivnímu zprostředkování. V opačném případě by měl krajský úřad odůvodnit potřebu odložit zahájení vyhledávání vhodného žadatele. Neprobíhá-li sanace či je zjevně neúčelná, měl by krajský úřad přistoupit k vyhledávání vhodného žadatele ihned po svěření dítěte do PPPD.

Data dále jasně ukázala, že významný problém představuje vyhledávání vhodných žadatelů o pěstounskou péči a osvojení pro tzv. zvlášť zranitelné skupiny dětí⁸. Tyto děti představovaly více než polovinu dětí v PPPD, u nichž se ve sledovaném období nezdařilo spárování. V tomto směru ochránce doporučil zaměřit větší pozornost na vyhledávání žadatelů, kteří budou ochotni a schopni přijímat i zvlášť zranitelné děti. Za tímto účelem by tak už v rámci přípravy měl být dáván specifický důraz na vytipování, motivování a podporu takových žadatelů. Přijme-li žadatel dítě zvlášť zranitelné, měl by mít zajištěnu dostatečnou a vhodně zacílenou podporu, která mu lépe pomůže překonávat překážky spojené se specifiky těchto dětí.⁹ Taková podpora by měla být zajištěna jak během přípravy, tak po ní.

V souvislosti s hledáním nových žadatelů vyvstala při výzkumu i otázka vhodnosti jednoho z využívaných prostředků. Šlo o zveřejňování informací o některých dětech prostřednictvím příběhů na internetových stránkách krajských úřadů či např. v časopise „Hledáme Vás, mámo, táto!“. Ochránce v tomto směru upozornil, že některé z příběhů byly již na hraně zásahu do soukromí a důstojnosti dítěte a jeho rozpoznatelnosti. Takovou praxi označil za nevhodnou a doporučil investovat snahy do jiných kampaní. Pozitivně naopak hodnotil projekt nadace JaT (Hledáme rodiče), který má sice stejný záměr, klade ale vysoký důraz na anonymitu a bezpečí dítěte.¹⁰

Ochránce dále doporučil, aby OÚ ORP dítěte byl vždy přítomen poradnímu sboru¹¹ a také měl právo hlasovat o konečném výběru vhodného žadatele. Jelikož jde o důležitý úkon, při němž zpravidla krajský úřad vybírá vhodnou

7 Zpráva veřejného ochránce práv o šetření z vlastní iniciativy a doporučení ve věci vyhledávání obecných pěstounů a osvojitelů pro děti v pěstounské péči na přechodnou dobu ze dne 12. 10. 2022, sp. zn. 6324/2021/VOP/TK.

8 Jednalo se zejména o romské děti, sourozenecké skupiny dětí, děti s postižením i děti jiné národnosti či státní příslušnosti.

9 Čl. 19 a 23 Úmluvy o právech osob se zdravotním postižením vyhlášená ve Sbírce mezinárodních smluv pod č. 10/2010 Sb. m. s., ve znění účinném od 28. října 2019.

10 Dostupné z: [Individuální nábor – Hledáme rodiče \(hledamerodice.cz\)](https://www.hledamerodice.cz/)

11 Poradním sborem jsou myšleny různě nazývaná setkání zainteresovaných subjektů za účelem párování dítěte ke vhodnému žadateli (v praxi nazývané různě – poradní skupina, poradní panel, kolegium, aktiv, ...).

budoucí pečující osobu dítěti, měly by krajské úřady o poradních sborech vyhotovovat vždy záznamy. V nich by měly výběr vhodného žadatele zdůvodnit. Pokud k výběru nedospějí, měl by ze záznamu vyplývat důvod.

Nově řešenou oblastí byl i způsob, jakým krajské úřady vedly spisové dokumentace dětí v PPPD. Často totiž v těchto spisech chyběly velmi významné písemnosti, jako například oznámení o vhodnosti stát se pěstounem či osvojitelem či jakákoliv evidence mezikrajské spolupráce. Ze spisu pak bylo velmi těžké rozpoznat průběh zprostředkování. Ochránce doporučil, aby spisové dokumentace obsahovaly všechny podstatné písemnosti týkající se zprostředkování včetně oznámení o vhodnosti stát se pěstounem či osvojitelem.

Ze spisů také mnohdy nebylo možné vyčíst, komu a do jaké formy péče bylo dítě svěřeno. Důvodem byla skutečnost, že OÚ ORP dítěte nedoplňovaly krajským úřadům informace o konečném soudním rozhodnutí. Ochránce proto doporučil, aby OÚ ORP dítěte byly metodicky vedeny k plnění své oznamovací povinnosti ve věci nabytí právní moci soudního rozhodnutí o péči o dítě. Měly by tak podle něj činit nejpozději do jednoho měsíce od okamžiku, kdy OÚ ORP dítěte sám obdrží tuto informaci

Shrnutí

Obě zprávy o šetření spolu s doporučeními si kladly za cíl sjednotit praxi, která je i v důsledku nedostatečné právní úpravy podstatně roztržštěná napříč Českou republikou. Provedená šetření pomohla zjistit jaká je praxe jednotlivých krajských úřadů, efektivnost jejich postupů a doporučit vhodnější řešení. Zprávy nejen že poukázaly na nefungující praktiky některých krajských úřadů, vyzdvihly ale také dobrou a fungující praxi. Většina doporučení směřovala vůči Ministerstvu práce a sociálních věcí jako metodickému orgánu. Ministerstvo obě zprávy i doporučení kvitovalo a plánuje konat kroky v souladu s navrženými doporučeními, a to jak v rámci své metodické činnosti, tak prostřednictvím pravidelných kontrol na krajských úřadech, ale i v rámci připravované novelizace zákona o sociálně-právní ochraně dětí.

Předběžná opatření v rodinně právních věcech

František Dolíhal

V rámci svého vystoupení jsem se zaměřil na představení hlavních změn v právní úpravě předběžných opatření ve věcech péče soudu o nezletilé, ke kterým došlo novelizací zákona o zvláštních řízeních soudních s účinností od 1. 1. 2022 (novelizace byla provedena zákonem č. 363/2021 Sb.). Prezentované změny se týkají zejména aktivní legitimace k podání návrhu na nařízení předběžného opatření a také doby trvání předběžných opatření (a jejich prodlužování).

Rovněž jsem stručně shrnul zatížení okresního soudu, na němž působím, a návrhy na nařízení předběžných opatření za období posledních několika let.

Na konkrétním příkladu z rozhodovací praxe jsem prezentoval možnosti komunikace a spolupráce účastníků řízení, soudu, orgánů sociálně – právní ochrany dětí i doprovázejících organizací.

Účast na semináři pro mne byla obohacující, neboť jsem měl možnost díky dotazům a vyjádřením z publika vnímat, jakým způsobem je soudní praxe přijímána účastníky řízení, kolizními opatrovníky i doprovázejícími organizacemi. Současně jsem byl upozorněn na nesnáze, které mohou v důsledku rozhodování o návrzích na nařízení předběžného opatření vzniknout.

**„Jedno dítě a dvě rodiny – inovativní přístup k práci s rodiči dítěte umístěného v PP/PPPD“
akreditace MPSV: A2021/1319-SP/VP rozsah: 24 vyučovacích hodin**

vzdělávání je určeno pracovníkům sociálně právní ochrany dětí (sociální pracovníci, kurátoři), doprovázejícím organizací, pěstounům na přechodnou dobu a dalším odborníkům.
TRIADA-Poradenské centrum realizovala v letech 2020 – 2022 inovativní projekt, jehož výstupem jsou metodické materiály a vzdělávací program pro použití navrhovaných i postupů a metodik v praxi.

Anotace:

Tématem vzdělávacího programu jsou inovativní metodické postupy a nástroje pro udržení a podporu vztahů dítěte umístěného v PP/PPPD s rodiči a blízkými osobami, komunikaci a spolupráci pěstounů s rodinou dítěte a dohodu o podmínkách kontaktů. Účastníci se seznámí s možnostmi jak postupovat v práci s cílovou skupinou, v týmové spolupráci tak, aby byly naplňovány vývojové potřeby dítěte, zachovány vrozené vztahy a vytvořena stabilní a bezpečná vztahová síť.

Interaktivní metody práce jsou zaměřeny na důležité situace při rozhodování o umístění dítěte mimo péči rodičů, při přechodu dítěte z péče rodičů do PPPD, v přípravě a vzdělávání pěstounů, v procesu návratu dítěte do péče rodičů, v procesu přechodu dítěte do následné péče. Téma je ilustrováno vybranými kazuistikami z praxe lektorů a následná diskuse je zaměřena na reflexi aktuální situace.

Cílové kompetence: Absolventi vzdělávacího programu získají kritický náhled na aktuální praxi při práci s rodinou před a po umístění dítěte v PP/PPPD. Porození důvodům k udržení vztahu dítěte s rodiči a dalšími blízkými osobami v kontextu vývojových potřeb dítěte. Seznámí se s inovativními metodickými postupy při práci s rodinou umístěného dítěte v PPPD nebo PP pro udržení vztahů dítěte s rodiči a podporu návratu dítěte z PPPD do péče rodiny.

Každý účastník obdrží osvědčení o absolvování vzdělávacího programu akreditovaného MPSV v rozsahu 24 hodin.

Lektorský tým: PhDr. Eva Rotreklová - www.triada-centrum.cz
Věra Bechyňová, DiS. - www.strep.cz

Termín a místo konání: leden, únor 2023 Plzeň
březen, duben 2023 Hradec Králové

Cena: 5500,00 Kč včetně metodických materiálů

Další informace: PhDr. Eva Rotreklová, odborný garant, 774 409 907

kontaktní osoba: Mgr. Viktor Janč, koordinátor vzdělávání, 774 225 665, vzdelavani@triada-centrum.cz

Více jak 5 let organizujeme a nabízíme specializované akreditované vzdělávání

„Zpracování přemístění za pomoci metody My Backpack – základy práce s dítětem v situaci umístění mimo biologickou rodinu“

Akreditace MPSV A2020/0742-SP/PC

rozsah: 24 vyučovacích hodin

vzdělávání je určeno pro pracovníky OSPOD, doprovázející organizace a pracovníky NRP

Anotace:

Trénink v metodě My Backpack (MBP) v ČR probíhá ve spolupráci a za stále průběžné supervize týmu Mijn Backpack z Holandska, kde byla metoda vyvinuta. Metoda MBP pomáhá dospělým mluvit s dětmi o těžkých tématech, jakými jsou například okolnosti a důvody jejich odchodu z rodiny do rodiny náhradní. Metoda pracuje s událostmi v průběhu přechodu dítěte z původní rodiny do náhradní rodinné péče a zaměřuje se na důvody a okolnosti vlastního procesu přemístění dítěte. Děti těmito událostem často dobře nerozumí. Příběh MBP nabízí dětem strukturu, díky které mohou o svém příchodu do náhradní rodiny mluvit mnohem otevřeněji, a mohou tak i lépe přijmout a pochopit, proč se ocitly v pěstounské péči. Metoda pomáhá dospělým pochopit, jak děti události kolem přemístění prožívaly, přijmout jejich chování v té době a skutečně naslouchat jejich potřebám a přispívá k prevenci posttraumatické stresové poruchy dětí v náhradní rodinné péči. Vzdělávací program obsahuje praktický nácvik s materiály, počítačovým programem, maňásky, emočními kartami a knížkou dítěte. Součástí kurzu jsou také odborné přednášky na téma poruchy attachmentu a jejich důsledky, trauma v životě dítěte a jeho důsledky a dokument o práci s metodou. Dále se kurz věnuje také praktickému nácviku komunikace s dítětem a jejím specifikům. Sebezkušenostní techniky v programu přispívají k rozvoji empatie a vnímavosti v práci s traumatizovanými dětmi. Práce s metodou přináší také podněty pro tvorbu a aktualizaci individuálního plánu ochrany dítěte. Všichni lektori českého kurzu MBP absolvovali výcvik v metodě přímo od jejich tvůrců a TRIADA je držitelem licence nejen pro používání metody v práci s dětmi, ale také pro pořádání výcviků a školení MBP jak pro pěstouny, tak pro profesionály v oblasti NRP.

Lektorský tým:

Mgr. Taťána Šimečková,

Mgr. Gabriela Vykypělová

Termín konání: 1. pololetí 2023 celkem 3 dny

Místo konání: Brno

Cena: 5900,00 Kč

včetně metodických pomůcek a PC programu

Počet účastníků všech vzdělávacích programů je omezen, v případě většího počtu zájemců můžeme připravit jiný termín. Další akreditované vzdělávání najdete na <https://triada-centrum.cz/vzdelavani-publikace/akreditovane-vzdelavaci-programy>

Pokud máte nějaké dotazy – jsme Vám k dispozici.

Tel. 774 225 665

Email: vzdelavani@triada-centrum.cz

Facebook: Triada – Poradenské centrum

**Srdečně Vás zveme na XXIII. ročník celostátního semináře
v termínu 20. – 21. 9. 2023**

TRIADA

PORADENSKÉ CENTRUM

TRIADA – Poradenské centrum, z. ú.

Okružní 19a, 638 00 Brno-Lesná, IČ: 266 47 486

Tel.: 774 409 909

Email: nrp@triada-centrum.cz

<http://www.triada-centrum.cz>